

Indeks do "Gazety Krakowskiej" część II występujące osoby

A

Abрут – Charles Abbott, dowódca korwety HMS ROSE. Zob. V. Rapti, *Negotiation and Capitulation during the Greek War of Independence: The End of Violence?*, s. 46–47 [w:] *Violence and Politics. Ideologies, Identities, Representations*, ed. by A. Ampoutis et al., Cambridge 2018, s. 46–47.

Adams (Adam) – Generał sir Frederick Adam (1781–1853), szkocki wojskowy, generał-major w bitwie pod Waterloo; Wysoki komisarz Wysp Jońskich w latach 1824–1832, w przeciwieństwie do zniechwalonego na wyspach Maitlanda bardzo szanowany i lubiany.

Afendulis (Aphentale) – Michail Komninos zwany na Krecie Afenduliew lub Afendulis [Szefunio] (Μιχαήλ Κομνηνός Αφεντουλιεφ/Αφεντούλης, 1769–1855), oficer rosyjski greckiego pochodzenia; towarzyszył Aleksandrowi Kantakuzinosowi; został przez Dimitrisa Ipsilandisa mianowany dowódcą powstańców Krety (jesień 1821), jednak nie znał zwyczajów kretańskich i nie potrafił dogadać się z miejscowymi; w połowie roku 1822 złożył rezygnację i wyjechał do Morei.

Agatangel – (Αγαθάγγελος), patriarcha Konstantynopola w latach 1826–1830.

Ali Basza Janiny – Ali pasza z Tepeleny (1741–1822), zwany "Lwem z Janin", albańskiego pochodzenia dostojnik osmański, w 1785 mianowany paszą Epiru. Stopniowo poddawał swojej władzy oprócz Epiru ziemie północnego Peloponezu i Albanii, dążąc do stworzenia własnego, w pełni niezależnego państwa. Rozbudował twierdzę w Janinach, stolicy swej prowincji; na dworze przyjmował podróżników europejskich, tworząc legendę egzotycznego orientalnego, lecz zarazem oświeconego władcy. Toczył już to wieloletnie boje z osiadłymi w górach Epiru Suliotami, już to w razie potrzeby brał ich do siebie na służbę. W 1820 r. ostatecznie zbuntował się przeciw sułtanowi. W początkach 1822 r., po ponad rok trwającej wojnie z siłami sułtańskimi, został pokonany i zabity na wysepce jeziora Pamwotida, gdzie się schronił. Źródła podają imiona kilku żon i konkubin (Emine Aslan, Wasiliki) i przynajmniej trzech synów: Weli paszy – sandżakbeja Trikali oraz Muchtara i Saliha.

Allen – John M. Allen (?–1847), rodem z Kentucky; zaczynał jako kadet marynarki amerykańskiej, ale po wybuchu powstania greckiego przyjechał do Nafplionu jako ochotnik; był obecny przy śmierci Byrona w Mesolongi; opuścił Grecję ostatecznie pod koniec powstania. Pisał do prasy amerykańskiej, wzywając do poparcia sprawy Greków. Później uczestniczył w powstaniu w Teksasie, a od 1839 został pierwszym burmistrzem Galveston

Andrutsos Odiseas, Odyseusz (Οδυσσεύς Ανδρούτσος, Itaka 1788– Ateny 1825), syn klefta Andrea Werusisa, służył jako armatol w oddziałach Alipaszy, od 1818 filik; w początkach powstania włączył się obroną hanu pod Grawią (maj 1821), gdzie wraz z nielicznymi ochotnikami odparł atak wojsk Omera Wrioni, opóźniając jego marsz na Peloponez. Mianowany dowódcą sił powstańczych Grecji Środkowej (Rumelia wschodnia); w konflikcie z lokalną władzą powstańczą (Areopag), został oskarżony o zmaganie się z Turkami i pozbawiony dowództwa, jednak we wrześniu 1822 przywrócono mu stanowisko. W konflikcie między stronnictwem "wojskowych" (Kolokotronis) i "politykami" (Mawrokordatos, Koletis) opowiedział się po stronie tych pierwszych, lecz gdy "politycy" wzięli górę, przeszedł do obozu Osmanów (1825); uwięziony przez swojego dawnego zastępcę Janisa Gurasa w twierdzy ateńskiej (Akropol), został tam zamordowany z jego rozkazu.

Apostolis – Nikolis Apostolis (Νικολής Αποστόλης, 1770–1827), bogaty kupiec i kapitan rodem z Psar, filik; zaczynał swoją karierę na morzu pod Lambrossem Katsonisem; w początkach powstania dowodził eskadrą siedmiu okrętów z Psar; po zniszczeniu wyspy kontynuował walkę, atakując m.in. okręty tureckie w porcie Smyrny; odznaczył się też podczas bitwy pod Jerondas w sierpniu 1824 r. Jego okrętem flagowym był 24-działowy LEONIDAS.

Asopios – Konstandinos Asopios (Κωνσταντίνος Ασόπιος, 1785–1872), uczonek Epirota; nauczyciel m.in. w szkole greckiej w Trieście; po studiach w Getyndze, Berlinie i Paryżu (sfinansowanych przez brytyjskiego filhellena lorda Guilforda), został profesorem Akademii Jońskiej, a potem Uniwersytetu Ateńskiego.

B

Baleste – tego francuskiego pułkownika, rodem z Marsylii, syna kupca handlującego z Kandią, wspomina Pouqueville. Z rozkazu Mawrokordatosa wyjechał on wraz innymi filhellenami (Grabowsky, Isolani, Justin, Kuschulewsky, Rossi) na Kretę, gdzie zginął. Zob. *Philhellenenzeit*, s.71–72; według przytoczonej tam relacji Pouqueville'a odciętą głowę Baleste posłano na okręcie do Stambułu, lecz Kanaris podpalił ten okręt na przedporciu Chios.

Bellier de Launay (Beli-Delaunay) – Wilhelm August Bellier de Launay (1786–1826), pruski oficer kirasjerów. Podczas powstania kilkakrotnie przebywał w Grecji, z ramienia Komitetu Filhelleńskiego w Marsylii oraz później Londyńskiego, m. in. walcząc we wszystkich trzech oblężeniach Mesolongi. Ożeniony był z Altaną Inglesi siostrą żony Jana Jakuba Meyera, filhellena szwajcarskiego, wydawcy gazety w Mesolongi. Zginął podczas Wyjścia w kwietniu 1826 r. Autor: *Einige Worte über Griechenland*, Berlin 1823.

Bernal – Ralph Bernal (1783–1857), członek Parlamentu, uznawany za świetnego mówcę o liberalnych poglądach.

Blanquer – Edward Blaquiere (1779–1832), Irlandczyk francuskiego pochodzenia; oficer brytyjski Royal Navy, współzałożyciel Filhelleńskiego Komitetu Londyńskiego (28 II 1823). Pozostałymi członkami założycielami byli: Jeremy Bentham, Lord Byron, pułkownik Leicester Stanhope, John Bowring. Po podróży po Grecji w 1823 przedstawił raport o sytuacji w Grecji w Londynie. W grudniu 1823 spotkał się Byronem w Mesolongi, jednak konflikt Stanhope'a z Mawrokordatosem i Kunduriotisem, zmusił go do powrotu wraz z Stanhope'em do Anglii (na statku przewożącym zwłoki Byrona). W latach 1826–1828 opisał swój pobyt w Grecji w książce: *Narrative of a Second Visit to Greece*, Londyn 1825. Zginął w katastrofie statku w drodze na Azory

Bonaparte – Józef Bonaparte (1768–1844), król Neopolu w latach 1806–1808 i Hiszpanii w latach 1808–1813. Po klęsce Napoleona pod Waterloo Józef wyjechał do Ameryki, gdzie zakupił ranczo nad rzeką Delaware. W 1839 osiedlił się w Anglii, potem przeniósł się do Toskanii i po ponad trzydziestu latach połączył z żoną i córkami.

Botasis – w powstaniu brali udział na własnych okrętach (m.in. nawet ACHILLEAS i gawara DIOMEDES) armator i kupiec ze Spets Nikolaos Botasis (Νικόλαος Μπότσης, 1792–1842) oraz jego trzech synowie Gikas (Γκίκας), Anagnostis (Αναγνώστης) i Panajotis (Παναγιώτης).

Botasis – Panajotis Botasis (Παναγιώτης Μπότσης, 1784–1824), powstaniec i polityk z Idry; deputowany Spets do Zgromadzenia w Astros; członek Egzekutywy 1824. Jego młodszy brat Gikas (Γκίκας, 1797–1831) także wszedł do Egzekutywy w 1825 r.

Botsaris Dimitrios, syn Marka – (1814–1871), wykształcony w Monachium wojskowy grecki, minister spraw wojskowych (1859, 1866–1867).

Botsaris Kitsos (Costas Bozzaris) – Konstandinos [Kitsos] Botsaris (Κωνσταντίνος [Κίτσος]) Μπότσης, 1792–1853), brat Marka, uczestnik wielu bitew podczas powstania jako dowódca Suliotów.

Botsaris Markos (Bozzari) – (Μάρκος Μποτσίρης, 1786–1823), Suliot, syn Kitsosa. Gdy wojska sułtańskie pokonały zbuntowanego Alego Paszę w początkach 1822 r., zwróciły się przeciwko powstańcom. Po klęsce powstańców pod Petą i ostatecznym zniewoleniu Suli, Markos znalazł się w Mesolongi podczas pierwszego oblężenia (1822) wsławiąc się swymi wyczynami w całej Europie. Zginął nieoczekiwanie pod Karpenisi w Grecji Środkowej w 1823 r., gdy na czele 350 Suliotów wpadł do obozu Omera Wrijoni i Mustaja, paszy Skodry w Albanii, mających pod swoimi rozkazami ponad 4 tysiące żołnierzy. Pochowano go w Mesolongi. Śmierć Marka Botsarisa wywarła ogromne wrażenie w kręgach filhelleńskich a jej okoliczności obrosły w legendę

Botsaris Notis (Bozzari Nothis) – Panajotis [Notis] Botsaris (Παναγιώτης [Νότης] Μπότσης, 1756–1841), syn Jorgosa Botsarisa i brat Kitsosa (ojca Marka Botsarisa), przywódca fary Suliotów po śmierci Kitsosa w 1813 r. (ponoć z ręki Gogosa Bakoli, armatora z Waltos i sławnego powstańcy).

Bottu – François Marie Bottu (1768–1827), konsul francuski w Salonikach w latach 1817–1825 (także jego syn Alphonse pełnił tymczasowo tę funkcję w 1823 i 1825 r.). Następcą Bottu został Adrien Dupre (konsul w latach 1825–1830). Zob. M. Jestin, *Le consulat de France à Salonique, 1781–1913* (dysertacja doktorska Université Panthéon-Sorbonne (Paris I) 2014; dostępna on-line HAL archives-ouvertes).

Bourville – Charles Hyacinthe Sauveur Vattier de Bourville (1753–1822), konsul francuski na Chios, zmarły na zarazę, która nawiedziła Chios w następstwie stosów nieopogrzebanych ciał zalegających wyspę.

Bowring – sir John Bowring (1792–1872), kupiec i pisarz, który stworzył filhelleński komitet w Madrycie w 1821 r., a w 1823 został sekretarzem londyńskiego.

Boyer – Pierre Francois Xavier Boyer (1772–1851), uczestnik wojen napoleońskich, generał armii francuskiej, w latach 1824–1828 w służbie wicekróla Egiptu Muhammada Alego.

Bubulina (Wublina, Popelina) – Bubulina Laskarina (Μπουμπουλίνα Λασκάρηνα, 1771–1825), bohaterka powstania greckiego, rodem z Hydry; jedyna kobieta członek Towarzystwa Przyjaciół. Dwukrotna wdowa po kapitanach okrętów, odziedziczyła je po mężach; podczas powstania dowodziła własną korwetą AGAMEMNON (18 dział) i okrętami, na których dowodzili jej synowie i bracia. Przyczyniła się do zdobycia Nafplionu i Monemwazji; podczas rzezi muzułmanów w Tripolitsie udało jej się ocalić harem Churszyda paszy. Zginęła podczas kłótni rodzinnej na Spetsach. Pośmiertnie mianowano ją admirałem floty rosyjskiej.

Burbaki – zob. Wurwachis

C

Chadżianarjiru – And[reas] Hadschi Anargira – Andreas Chadżianarjiru (Ανδρέας Χατζηαναργύρου, 1781–1867), kapitan własnego okrętu PERYKLES, rodem ze Spets, od 1822 członek Zgromadzeń narodowych, pełniący funkcję ministra spraw morskich.

Chadżichristos (Chazzis Christos) – Chadżichristos Dankowicz Wulgaris (Χατζηχρήστος Βούλγαρης, 1783–1856), bułgarskiego pochodzenia uczestnik powstania i polityk; po śmierci ojca i brata podczas powstania serbskiego pod Belgradem (1806), uciekł przed Osmanami i ostatecznie wstąpił na służbę Churszyda paszy, który mianował go walim Morei (1820). Po wybuchu powstania przeszedł na stronę grecką i wraz ze swoim własnym oddziałem odznaczył się m.in. w bitwie pod Derwenakia; w kwietniu 1825 dostał się do niewoli tureckiej, z której wrócił w 1828. Po powstaniu był m.in. gwardzistą króla Otona I.

Choiseul – Claude-Antoine-Gabriel duc de Choiseul (1760–1838); wojskowy i polityk; członek Komitetu Filhelleńskiego, kuzyn hrabiego Marie-Gabriel-Florent-Auguste de Choiseul-Gouffier (1752–1817)), autora wydanych w trzech tomach *Le voyage pittoresque de la Grèce* (1782, 1809, 1824), zob. F. Barbier, *Le rêve grec de Monsieur de Choiseul: Les voyages d'un Européen des Lumières*, Paris 2010.

Chosrew – Chosrew Mehmed Basza (Koca Hüsrev Mehmed pasza, 1769–1855), polityk i reformator osmański; Kapudan pasza (1822–1826), seraskier armii; potem W. Wezyr 1839–1840.

Chrisandos – Chryzant I (Χρύσανθος Α', 1768–1834), od 1811 r. biskup Seres; patriarcha w latach 1824–1826.

Churszid Basza – Churszyd (Hurshid) Ahmed Pasza (zm. 1822), gruzińskiego pochodzenia wysoki urzędnik Porty, W. Wezyr w latach 1812–1815, później bejlerbej Bośni i Rumelii; zdobył Janiny po zamordowaniu Alipaszy przez własnych żołnierzy; popełnił samobójstwo po klęsce Dramali Paszy pod Derwenakia.

Cochrane Thomas (Lord Cochrane), 10. earl Dundonald (1775–1860), polityk i admirał Royal Navy, uczestnik wojen napoleońskich, dowódca flot wojennych Chile, Brazylii i w latach 1827–1828 floty greckiej.

Codrington – sir Edward Codrington (1770–1851), admirał brytyjski; uczestnik wojen napoleońskich; dowódca okrętu liniowego ORION w bitwie pod Trafalgarem. W 1826 mianowany dowódcą Floty Śródziemnomorskiej; głównodowodzący flotą sprzymierzonych w bitwie pod Nawarino; później m.in. członek parlamentu.

Combes d' André, lekarz, rozczarowany pobytom na Morei filhellen; na krótko przejął redakcję pisma "Le Spectateur Oriental" w Smyrnie. Po nim również na krótko właścicielem pisma został niejaki Didier, a następnie M. Vigoureux i Alexandre Blacque (Blak bej); zob. O. Koloğlu, *Blak Bey, précurseur du Tanzimat. Une famille française au service de la Sublime Porte (1820–1923)*, "Anatolia moderna – Yeni anadolu" I (1991), s.47–114.

D

David – Charles Louis Jules David (1783–1854), starszy syn malarza Jacques Louis Davida, dyplomata, znakomity hellenista, przyjaciel Koraisa, filhellen; autor pisemka: *Appel en faveur des Grecs*; więcej zob. J.-A. Caravolas (Université de Quebec à Montréal), *L' Helleniste Jules David (1783–1854), la belle grecque et leurs enfants* (dostępne on-line).

Delijanis – Kanelos Delijanis (Κανέλλος Δεληγιάννης, 1780–1862), potomek bogatej i wpływowej rodziny kodzambaszów z Morei; stronnik Kolokotronisa, którego synowi Kolinowski oddał za żonę córkę; aresztowany wraz z innymi członkami tego stronnictwa podczas drugiej fazy wojny domowej i uwięziony na Hydrze. Zmarł w skrajnej biedzie, oddawszy cały ogromny majątek na potrzeby powstania.

Desages – hrabia Emile Desages (1793–1850), dyplomata; m.in. attaché ambasady francuskiej w Warszawie (1811–1813), 2. sekretarz ambasady w Brazylii i w latach 1821–1826 w Stambule i 1. sekretarz w latach 1826–1830.

Diamandis – Adamandios Nikolau Olimbios (Αδαμάντιος (Διαμαντής) Νικολάου Ολύμπιος, 1790–1856), znany jako Kapetan Diamandis, armatol i kleft z Pierii; mianowany głównodowodzącym w Eubei i Wschodniej Grecji Środkowej, co przyniosło mu wrogość Odiseasa Andrutsosa.

Dimitrakopulos (Panajotti Dimitrakopulo) – Panajotis Dimitrakopulos (Παναγιώτης Δημητρακόπουλος, zm. ok. 1832), uczestnik powstania rodem z Alonisteny w Arkadii, osiadły na Paros; filik, wspomagający powstanie finansowo; deputowany do III Zgromadzenia.

Diowuniotis (Diabunito) – Janis Diowuniotis (Γιάννης Ξύκης Διοβουνιώτης, Ftiotida 1757–1831), po tym gdy zobaczył, jak Turcy wieszają jego ojca, jako trzynastolatek zaciągnął się do armatoliku i szybko awansował na protopalikara. Walczył w powstaniu wszczętym przez Orłowów (1770); potem otrzymał armatolik Bustunitsy; od Alipaszy zaś armatolik Zituni i Salon; filik. Od początku w powstaniu, odznaczył się zwłaszcza pod Wasilikami (1821). Jego syn Jorgos (Γεώργιος Διοβουνιώτης, Ftiotida, 1798–1880), powstaniec i polityk, także odznaczył się w bitwie pod Wasilikami, potem walczył u boku Karaiskakis, Ipsilandisa i in. Deputowany do Zgromadzeń Narodowych i senator.

Dittmar – August? Wilhelm? von Dittmar, adiutant Piemontczyka Santa Rosa; przybył do Grecji z Normannem; wysłany wraz Kiefalasem, Schinasem i Drosinosem do Niemiec i Szwajcarii, żeby skoordynować pomoc świadczoną Grekom. Zginął podczas Wyjścia z Mesolongi w 1826 r. Zob. *Philhellenenzeit*, s. 100–101.

Drakos – Jeorjos Drakos (Γεώργιος Δράκος, 1788–1827), kapetan Suliotów, uczestnik wielu bitew; ranny i wzięty do niewoli tureckiej pod Analatos.

Dramali pasza (Mahmud Basza) – Mahmud Dramali Pasza (ok. 1770–1822), namiestnik (wali) Larisy, Drama i Morei, pasza Tessalii od 1820 r. Wszedł z silnym wojskiem do Morei, lecz poniósł klęskę w bitwie z powstańcami pod wodzą Kolokotronisa, Ipsilandisa, Nikitarasa i Papaflesasa pod Derwenakia w połowie 1822 (stracił ponad 15.000 ludzi); wkrótce potem zmarł.

Dukas – Adam Dukas (Αδάμ Δούκας, 1790–1860), uczestnik powstania i polityk rodem z północnego Epiru; zwolennik Koletisa i stronnictwa profrancuskiego; w 1825 sprawował funkcję ministra wojny.

Durand Karol – Charles Durand (ur. 1796), adwokat i poeta rodem z Nîmes, osiadły w 1826 w Genewie, gdzie był m.in. profesorem wymowy; wydawca pisma politycznego i literackiego "Courrier du Léman" (1826–1827), w którego pierwszym numerze (7 VI 1826) opublikował list Chateaubrianda. Autor wiersza *Chant des Grecs* z muzyką Niedemeyera.

Dzawelas (Photos Zavella) – Fotos Dzawelas (Φώτος Τζαβέλας, 1770–1809), słynny przywódca Suliotów podczas walk z Alipaszą.

Dzawelas – Ziguris (Ζυγούρης), brat Fotosa i po jego śmierci przywódca Suliotów, walczący u boku Alipaszy, gdy ten zbuntował się przeciw sułtanowi; zginął w 1823.

Dzawelas (Kizos Czavellas) – Kitsos Dzawelas (Κίτσος Τζαβέλας, 1801–1855), Suliota, syn Fotosa i wnuk Lambrosa Dzawelasów, wstawiony w bojach z Alipaszą; wrócił z Pizy w 1822; odznaczył się zwł. podczas obrony Mesolongi; później m.in. został liderem stronnictwa prorosyjskiego (napiści), sprawował funkcje ministra wojny (1844) i premiera Grecji (1847–1848); uczestniczył w buncie Epirotów w 1854, walczących o przyłączenie Epiru do Grecji.

Dżanetakis (Gianetachi) – Dżanetakis Grigorakis (Τζαννετάκης Γρηγοράκης, Gitio 1785–1868), członek wpływowej rodziny maniockiej Grigorakisów, wnuk Dżanibeja (trzeciego beja Mani), przystąpił do powstania z własnym oddziałem, z którym opanował twierdzę Monemwazji, co doprowadziło do sporu między powstańcami.

E

Emerson – sir James Emerson Tennent (1804–1869), brytyjski pisarz i polityk, przyjaciel Byrona, gorący filhellen; w Mesolongi (u boku Byrona) dołączył do korpusu artylerii, po śmierci Byrona na krótko powrócił do Anglii, ale już w 1825 znalazł się na Wyspach Jońskich, a potem w Morei oraz na wyspach. W 1826 opublikował w Londynie książkę *Picture of Greece*, w której opisał swoje doświadczenia, a potem także *Letters from the Aegean* (1829) i *History of Modern Greece* (1830). Określany jest jako "the Patriarch of the Philhellenes in England" (Zob. biografie na stronie Society for Hellenism and Philhellenism).

Eynard – Jean-Gabriel Eynard (1775–1863), bogaty szwajcarski kupiec i bankier, przyjaciel Joanisa Kapodistriasa i wybitny filhellen za zasługi dla Grecji obdarzony honorowym obywatelstwem.

F

Fabvier – Charles Nicolas Fabvier (1782–1855), generał francuski; oficer napoleoński; służył m.in. jako ochotnik w polskiej armii Księstwa Warszawskiego; ciężko ranny w bitwie pod Borodino; w 1823 udał się do Grecji, gdzie pomagał m.in. w ufortyfikowaniu Nawarino oraz brał udział w oblężeniu Akropolu; pod Atenami a później w Metana w Argolidzie ćwiczył oddziały regularnej armii. W 1827 został honorowym obywatelem Grecji.

Farmakidis – Teoklitos Farmakidis (Θεόκλητος (Θεοχάρης) Φαρμακίδης, 1784–1860), uczonek i wydawca; filik; przyjaciel Koraisa; wraz z Kokinakisem był ostatnim redaktorem wydawanego w Wiedniu pisma "Ερμής ο Λόγιος" (Hermes Wymowny); w początkach powstania wydawał gazetę "Ελληνική Σάλπιγξ" (Salpinga grecka); członek stronnictwa proangielskiego.

Farmakis (Pharmaki) – Joanis Farmakis (Ιωάννης Φαρμάκης, Własti (Macedonia) 1772–1821), filik walczący u boku Ipsilandisa w księstwach naddunajskich; wraz z Jorgakisem Olimbiosem aresztował Tudora Władimiresku; po klęsce pod Dragatsani wycofał się wraz z Olimbiosem do klasztoru Seku; po zaciętej obronie, podczas gdy Olimbios wysadził się, podpalając skład prochu, Farmakis poddał się Osmanom pod warunkiem zapewnienia bezpieczeństwa jemu i jego ludziom; zostali jednak uwięzieni, przewiezieni do Stambułu i straceni.

Fauvel – Louis François Sébastien Fauvel (1753–1838), dyplomata, malarz i "ojciec archeologii greckiej". Do Grecji przyjechał w służbie ambasadora hrabiego de Choiseul-Gouffier, któremu towarzyszył też do Stambułu. Osiadł w Atenach w 1793; wygnany z państwa osmańskiego w związku z kampanią Napoleona w Egipcie, postarał się o nominację na vicekonsula Francji w Atenach, gdzie starał się kontynuować swoje prace archeologiczne. Pozyskał dla Luwru dwie metopy z Partenonu i fragment fryzu. Gdy wybuchło powstanie, którego był przeciwnikiem, zwłaszcza że był wrogo nastawiony do Greków, schronił się do Smyrny, gdzie zmarł.

Fotilas – Asimakis Fotilas (Ασημάκης Φωτήλας, 1761–1835), notabl z Kalawrit, wiceprzewodniczący Senatu Peloponeskiego i przewodniczący Legislatywy 1822; członek rządu Kunduriotisa, z którym jednak szybko popadł w konflikt.

Fotomaras (Christos Photomaras) – Christos Fotomaras (Χρήστος Φωτομάρας), kapetan Suliotów; syn Nasosa (który w 1824 r. był dowódcą twierdzy Palamidí w Nafplionie) i kuzyn Kitsosa Dzawelasa; uczestnik Wyjścia z Mesolongi i wielu bitew podczas powstania.

G

Gegowie (Chogowie, Czogowie) – jedno z dwóch (obok Tosków) plemion albańskich, zamieszkujące Albanię północną. W okresie osmańskim zachowywali znaczną niezależność od władz tureckich.

Gerard – Etienne Maurice Gérard (1773–1852), generał napoleoński, marszałek Francji (1830); członek Comité Philhellène de Paris.

Gibraltar – Izmael Gibraltar (zm. 1825 lub 1828), admirał osmański; w 1821 dowódca eskadry egipskiej, która dołączyła pod rozkazy Kapudana paszy Kara Alego; zdobył i zniszczył port Galaksidi, a w 1824 r. spustoszył wyspę Kasos. Rok i okoliczności jego śmierci nie są znane. Zob. jednak nekrologi z sierpnia 1826 w: "The Gentleman's Magazine" 96, part 2 (140), s. 186

Gikas (Gregorius Ghika) – Grigorios IV Gikas (Γρηγόριος Δ' Γκίκας, rum. Grigore IV Ghica, 1755–1834), syn fanarioty Dimitrios Gikasa (albańskiego lub wołoskiego pochodzenia) i Marii Wakarescu, córki bojara rumuńskiego, członek rodziny gospodarów Mołdawii i Wołoszczyzny.

Gordon – Thomas Gordon (1788–1841), oficer armii brytyjskiej i archeolog, filhellen początkowo służący pod rozkazami Dimitrios Ipsilandisa; uczestnik szturm na Tripolitę; opuścił Grecję w proteście przeciw wymordowaniu tureckich mieszkańców tego miasta. Powrócił w 1826 r., gdzie przyjął stanowisko dowódcy armii regularnej do chwili przybycia Richarda Churcha, który został wodzem naczelnym powstania i z którym szybko doszło do konfliktu i ponownego wyjazdu Gordona. Powrócił do Grecji w 1828 r, i zajął pracą naukową, wykopaliskami w Herajonie w Argos oraz pisaniem historii powstania greckiego (*History of the Greek Revolution*, 1832, ostatnie wyd. Cambridge UP 2012).

Green – Philip James Green, konsul generalny w latach 1817–1824?, vice-konsulem w Patras był w latach 1824–1828 jego brat Richard Lee Green.

Guilford Lord – Frederick North 5th Earl of Guilford (1766–1827) – polityk, pierwszy gubernator Cejlonu. W 1824 otworzył na Korfu Akademię Jońską – pierwszy na ziemiach greckich uniwersytet, w którym nauczali m.in. wielcy poeci greccy Dionizjos Solomos i Andreas Kalwos.

Guilleminot – Armand Charles, hrabia Guilleminot (1774–1840), wojskowy francuski, weteran wojen napoleońskich, mianowany w 1824 ambasadorem w Stambule (do 1831 r.).

Guras (Goura, Gura) – Janis Guras (Γιάννης Γκούρας, Dremisa 1791–1826), przywódca powstańczy, walczący początkowo w oddziale armatolów Panurjiasa, którego był krewnym, potem jako zastępca (protopalikar) Odiseasa Andrutsosa. W 1822 został komendantem twierdzy ateńskiej (Akropolu). W 1825 uwięził Andrutsosa, oskarżonego o zmawianie się z Turkami, który został zamordowany ponoć na jego rozkaz. Zginął podczas oblężenia przez Turków Akropolu w 1826 r.

Gurena – Asimo Gurena (Ασίμω Γκούραϊνα, z domu Λιδωρίκη, ? – 1827), poślubiła Janisa Gurasa w 1823; po jego śmierci podczas oblężenia Akropolu przejęła dowództwo i sprawowała je energicznie aż do czasu objęcia go przez Nikolaosa Kriezotisa. Zginęła w styczniu 1827 pogrzebana wraz dziećmi, siostrą i jej rodziną pod gruzami części Erechtejonu (który wówczas służył jako mieszkanie), w który uderzył pocisk turecki.

Gustaw, książę von Holstein-Gottorp-Vasa (1799–1877), syn króla Szwecji Gustawa IV Adolfa (zdetronizowanego w 1809).

H

Halet Efendi Mehmed Said (1761–1822), ambasador Porty w Paryżu (1803–1806), faworyt i wpływowy minister sułtana Mahmuda II. Skazany na wygnanie do Konyi i tam stracony

Halgan – Emanuel Halgan (1771–1852), admirał francuski; gubernator Martyniki w latach 1834–1836), od szesnastego roku życia na morzu; w 1798 otrzymał pierwsze dowództwo brygu ARETUZA. Dowodził eskadrą lewantyńską do 1824 r.

Hamilton – Gawen William Hamilton (1748–1838), dowódca eskadry brytyjskiej na Morzu Śródziemnym, kapitan HMS CAMBRIAN (zob. *Correspondence of Commodore Hamilton during the Greek War of Independence*, The Anglo-Hellenic League, 1930).

Harcourt Eugeniusz – François-Eugène-Gabriel, duc d'Harcourt (1786–1865), dyplomata i polityk francuski; członek filhelleńskiego Komitetu Paryskiego; wyjechał do Grecji ze wsparciem dla korpusu generała Fabvier.

Hastings – Francis Edward Rawdon-Hastings, 1 Marquess of Hastings (1754–1826), polityk i wojskowy, który był gubernatorem generalnym Indii w latach 1813–1823. W 1824 został r. mianowany gubernatorem Malty jako następcą sir Thomasa Maitlanda, równocześnie Wysokiego Komisarza Wysp Jońskich.

Heidegger – Carl Wilhelm von Heideck także Heidegger (1788–1861), oficer bawarski, malarz i polityk; w 1826 udał się do Grecji, gdzie brał udział m.in. w działaniach Thomasa Gordona. W 1828 Kapodistrias mianował go komendantem Nafplionu, a potem gubernatorem wojskowym Argos. W 1830 powrócił do Bawarii, ale już w 1832 mianowany został członkiem rady regencyjnej młodocianego króla Grecji Otona I, odpowiedzialnym za sprawy wojskowe i morskie.

Hofmann – Ernst Emil Hoffmann (1785–1847) zamożny przedsiębiorca, kupiec i polityk heski – za swoją działalność dla sprawy Greków otrzymał honorowe obywatelstwo greckie.

Howe – Samuel Gridley Howe (1801–1876), lekarz, założyciel słynnej szkoły dla niewidomych (Perkins Institute), pierwszej w Stanach, abolicjonista i gorący filhellen; brał udział w powstaniu w latach 1824–1827, a po powrocie do Stanów kwestował na rzecz Greków (zabrał kilkunastu greckich chłopców, by wykształcić ich w Stanach). Z takim samym zapałem pomagał powstańcom polskim 1830 r. jako przewodniczący komitetu Amerykańsko-Polskiego w Paryżu (jego współorganizatorami byli m.in. J. Fenimore Cooper i S.F.B. Morse).

Hufeland – Christoph Wilhelm Hufeland (1762–1836), osobisty lekarz Fryderyka Wilhelma III, twórca makrobiotyki; po upadku Mesolongi stanął na czele grupy filhellenów (m.in. Strauss, Ritschl, Streckfuss), wzywających do składek na rzecz Greków.

I

Ibrahim Basza

Iken, bracia – Carl Jakob Iken (Brema 1789–1841), miłośnik i znawca literatury nowogreckiej, autor wielu publikacji; korespondent Goethego i Schopenhauera i jego brat Johann Georg Iken (1786–1850), prawnik i senator.

Ipsilandis (Jpsylanty) – Dimitrios Ipsilandis (Δημήτριος Υψηλάντης, 1793–1832), brat Aleksandra, oficer armii carskiej; po klęsce wyprawy brata, udał się na Moreę jako przedstawiciel Filiki Eteria i następcą brata, co skonfliktowało go z lokalnymi kapetanami i rywalizującymi o pozycję politykami (Mawrokordatos). Brał udział w oblężeniu Tripolitsy, Nafplionu i w bitwie pod Derwenakia. Wybrany przewodniczącym Legislatywy (1822–1823). Uczestniczył w bitwie pod Młynami Naflijskimi i dowodził w ostatniej potyczce zbrojnej z Turkami podczas powstania – bitwie pod Petrą 25 września 1829. Jego związek z Mando Mawrojenus został udaremniiony wskutek intryg przeciwników politycznych (Koletis), obawiających się zbyt dużego wzrostu jego wpływów.

Ipsilandis (Jerzy Jpsylanty) – Jeorjos Ipsilandis (Γεώργιος Υψηλάντης, 1801–1847), czwarty z pięciu synów Konstantyna Ipsilandisa.

Iskos Andreas (Andrzej Isko) – Andreas Iskos (Ανδρέας Ίσκος, zm. 1857), armatol z Waltos (Etolokarnania), ponoć przyrodni brat Jeorjosa Karaiskakisa, służył Alipaszy, odznaczył się w pierwszych latach powstania (m. in. pod Peta i podczas wszystkich trzech oblężeń Mesolongi); deputowany do IV Zgromadzenia.

J

Jarvis – George Jarvis (1797–1828), syn amerykańskiego dyplomaty, student niemieckiej uczelni, popłynął do Grecji wraz z Frankiem Hastingsem, oficerem RN. Służył w greckiej flocie pod rozkazami Manolisa Tombazisa; ubierał się po grecku (fustanela), nauczył się nowogreckiego i Grecy nazywali go kapetanem Zerwasem. Był adiutantem Byrona, pomagał fortyfikować Mesolongi; podczas inwazji Ibrahima paszy na Moreę wraz z Howem i Millerem wspomagał ludność cywilną; zmarł w 1828 prawdopodobnie na tyfus lub tężec.

Jenadios (Jerzy Gennadies) – Jeorjos Jenadios (Γεώργιος Γεννάδιος, 1784–1854), uczonec rodem z Epiru, wykształcony w Bukareszcie i Lipsku, w 1815 nauczał w Akademii w Bukareszcie, potem w Odessie (1817–1820). W Grecji znalazł się w 1826 r. Po upadku Mesolongi wygłosił w Nafplionie porywającą mowę wspierającą wysiłek wojenny Karaiskakisa. Po powstaniu otworzył szkołę na Eginie, potem w Atenach, w 1832 został pierwszym dyrektorem Biblioteki Narodowej Grecji. Założył m.in. Towarzystwo Przyjaciół Oświaty (Φιλεκπαιδευτική Εταιρεία) i Towarzystwo Archeologiczne w Atenach.

Jermanos (Germanos) – Jermanos III, metropolita Starych Patr (Παλαιών Πατρών Γερμανός Γ', 1771–1826), aktywny uczestnik powstania, miał wraz z Prokopiuszem, biskupem Kalawryt i lokalnymi prokrytami (Andreasem Londosem, Andreasem Zaimisem, Benizelosem Rufosem) ogłosić 26 marca 1821 odezwę wzywającą Greków do broni, a chrześcijańskie mocarstwa europejskie do pomocy. Legenda głosi, jakoby 25 marca miał wznieść i pobłogosławić w klasztorze Aja Lawra w Kalawrytach sztandar powstania i odebrać przysięgę od bojowników (W jego pamiętnikach nie ma jednak o tym wzmianki). Dzień ten jest dziś świętem narodowym Greków.

Jsmail Gibraltar – Ismael Gibraltar (zm. ok. 1826), osmański admirał, dowódca eskadry egipskiej, m.in. brał udział w zniszczeniu Galaksidi, zdobyciu ok. 35 okrętów greckich i spaleniu reszty licznej floty miasta. W 1824 dowodził ekspedycją na wyspę Kasos, którą spalił.

K

Kalimachis (Callimachi) – Skarlatos (Karol) Kalimachis (Σκαρλάτος Καλλιμάχης, 1773–1821); fanariota; Wielki Dragoman Porty, kilkakrotny gospodar Mołdawii (do 1819) i Wołoszczyzny od II do VI 1821. Zmarł w grudniu 1821 r. na wygnaniu w Bolu (Paflagonia), ponoć otruty przez Turków (inni podają, że Skarlatos został utopiony, a jego brat Joanis ścięty w Brusie; zob. Γ. Θεόφιλος, *Επίτομος ιστορία της Ελληνικής αναστάσεως*, 1860). Ze Smaragdą (Roksana?) Mawrojeni (1774–1842) miał syna Aleksandra, późniejszego księcia Samos oraz córki: Ralu (1803–1821), zamężną za Konstantynem Palladi (Palandisem) i Eufrozynę (1810–1878) wydaną za Nikifora Papadopolosa.

Kalimachis (Janko Callimachi) – Joanis Kalimachis (Ιωάννης Καλλιμάχης, 1775–1821), syn Gospodara Mołdawii Aleksandra, młodszy brat Skarlatosa, został stracony w Kiesarei.

Kanaris – Konstandinos Kanaris (Κωνσταντίνος Κανάρης, Psary ok. 1793– Ateny 1877), powstańczy admirał grecki, sześciokrotny premier Grecji; wślawił się swoimi wyczynami na branderach, zwłaszcza spaleniem w czerwcu 1822 r. pod Chios tureckiego flagowego okrętu (kapitany), na których zginął Kapudan Pasza, Nasuhzade Ali Pasza, w zemście za masakrę ludności greckiej wyspy, oraz zuchwałą, choć nieudaną, próbą podpalenia floty egipskiej w porcie Aleksandrii w roku 1824. W nowopowstałym państwie Kanaris rozpoczął karierę polityczną: minister morski w rządzie Kapodistriasa; minister i premier za panowania Otona I; uczestnik buntu przeciw Otonowi w 1862 r.; czterokrotny premier podczas panowania Jerzego I.

Kantakuzen – Alexandru Cantacuzino-Deleanu; gr. Aleksandros Kandakuzinos (Αλέξανδρος Καντακουζηνός, 1787–1841) – fanariota, szczytający się pochodzeniem od dynastii cesarzy bizantyńskich; wziął udział w wyprawie Aleksandra Ipsilandisa, potem wraz z Dimitrisem Ipsilandisem udał się do Morei, gdzie uczestniczył

m.in. w zdobyciu Tripolitsy; w 1822 przeszedł do stronnictwa politycznego oponenta Dimitrisa, Aleksandra Mawrokordatosa, wkrótce potem opuścił Grecję, do której powrócił w 1829 za rządów Kapodistriasa.

Kapodistrias – Joanis Kapodistrias (Ιωάννης Καποδίστριας, Korfu 1776–1831); z wykształcenia lekarz; członek rządu Republiki Heptanezu; od 1809 w służbie dyplomacji rosyjskiej (członek delegacji rosyjskiej na Kongresie Wiedeńskim); w latach 1816–1822 minister spraw zagranicznych Rosji wraz z hrabią Nesselrode, późniejszy pierwszy Naczelnik (Κυβερνήτης) niepodległej Grecji, wybrany na siedmioletnią kadencję na Zgromadzeniu Narodowym w Trizinie w 1827 r., zamordowany w 1831 r. przez członków maniockiego klanu Mawromichalisów.

Kapodistrias Wiaros (Viaro Capodistria) – Wiaros Kapodistrias (Βιάρος Καποδίστριας, 1774–1842), prawnik i polityk, starszy brat Ioanisa, pierwszego prezydenta (Kiwernitis) Grecji, i Awgustinosa; członek senatu Wysp Jońskich; podczas powstania wraz z kupcem heptanezyjskim Konstandinosem Jerostatisem działał jako pośrednik między komitetami filhelleńskimi i powstańcami; od 1828 w Grecji; członek Panelinionu; minister sił morskich. Po śmierci Joanisa i upadku jego następcy Awgustinosa, wrócił na Korfu.

Karadzas (Karadia) – Ioanis Karadzas (Ιωάννης Καρατζάς, 1754–1844; Ioan Gheorghe Caragea), fanariota, wuj Aleksandra Mawrokordatosa; Wielki Dragoman Porty (1806–1808), gospodar Wołoszczyzny (1812–1818); twórca pierwszego nowożytnego kodeksu praw księstw naddunajskich.

Karaiskakis (Caraiscos) – Jeorjos Karaiskakis (Γεώργιος Καραϊσκάκης, właśc. Karaiskos, wieś pod Artą 1782–1827), zwany "synem mniszki", zaczynał jako kleft w oddziale słynnego zbójnika Katsandonisa; pochwyciony przez ludzi Alipaszy, został przez niego doceniony i postawiony na czele straży przybocznej. Po śmierci Alipaszy zbiegł do Wonitsy i przyłączył się do powstańców. Szybko zebrał własną partię i wywalczył sobie prawa (uznane przez Turków) do armatoliku Agrafa, który był dotąd w rękach rodu Bukuwalisów. Odznaczył się zwłaszcza, przyczyniając się do obrony Mesolongi podczas II i robiąc, co w jego mocy, by uratować miasto podczas III oblężenia. Został mianowany głównodowodzącym w Rumelii, odniósł znaczące zwycięstwo pod Arachową nad siłami Mustafa beja i Kiaja beja; po czym próbował przerwać tureckie oblężenie Akropolu. Zginął niespodziewanie w potyczce w Faleronie.

Karatasos – Anastazy Karatasos (Αναστάσιος Καρατάσος, 1764–1830), członek rodziny macedońskiej Karatasosów, licznie biorącej udział w powstaniu; wsławił się zwłaszcza tym, że jako pierwszy pokonał w starciu wojska Ibrahima paszy.

Karawias (Bazyli Karabia) – Wasilis Karawias (Βασίλειος Καραβίας, 1773–1830), rodem z Itaki; doświadczony oficer armii rosyjskiej, komendant twierdzy Gałacz, filik, uczestnik wyprawy Ipsilandisa. Podczas bitwy pod Dragatsani dowodził konnicą, przedwczesnym nieudanym atakiem i ucieczką przyczyniając się do klęski Greków i wycięcia Świętego Oddziału.

Kiefalas (Mikołaj Chefala) – Nikolaos Kiefalas (Νικόλαος Κεφαλάς, ok. 1860– ok. 1847), potomek szlacheckiego rodu (wpisanego do Libro d' Oro Heptanezu jako Chefala), kupiec (pirat) i kapitan własnego statku handlowego, awanturnik i podróżnik (Europa, Azja, Ameryka); wygnany przez Brytyjczyków z Wysp Jońskich. Po wybuchu powstania niestrudzenie kwestował na rzecz powstańców m.in. w Persji; w r. 1825 uzyskał posłuchanie u papieża Leona XI, podając się samozwańczo za pełnomocnika greckiego rządu tymczasowego i prosząc go o pomoc w uzyskaniu pomocy Mocarstw w zamian za obietnicę unii kościołów prawosławnego i katolickiego.

Kiefalas (Panagiotes Kephales) – Panajotis Kiefalas (Παναγιώτης Κεφάλας, ?– 1825), rodem z Arkadii. Brał udział w zdobyciu Trypolitsy i bitwie pod Derwenakiami, zginął wraz z Papaflesasem pod Maniaki w 1825 r. Malarz niemiecki Peter von Hess przedstawił Kiefalasa, jak podnosi sztandar powstania (biały z błękitnym krzyżem) na murach Tripolitsy.

Kiefalas (Kephallas) – Teocharis Olimbios Kiefalas (Θεοχάρης Ολύμπιος Κεφαλάς), potomek bizantyńskiego arystokratycznego rodu, proest z Tesalii; uczestnik powstania i współtwórca Legionu Niemieckiego. Zob. *Philhellenenzeit*, s. 46–49. Zmarł w 1824 r.

Kira Wasiliki (Vasili) – Wasiliki Kondaksi (Βασιλική Κονταξή, 1789–1834), znana jako Kira-Wasiliki (Κυρά-Βασιλική); Greczynka, mając dwanaście lat wstawiła się za ojcem do Alipaszy, który darował mu życie, a ją wziął do haremu i uczynił żoną. Wolno jej było wyznawać chrześcijaństwo i stała się znana z pomocy udzielanej ziomkom. Po śmierci Alipaszy zabrano ją jako brankę do Stambułu; w 1829 pozwolono jej wrócić do Grecji, gdzie zmarła bardzo szanowana w 1834 r. Jej brat Kitsos brał udział w powstaniu i walczył w obronie Mesolongi. Jej losy opiewały pieśni gminne.

Kitsos (Georgio Kizzos) – Jorgos Kitsos (Γεώργιος Κίτσος, ? – 1840), brat słynnej Pani Wasiliki (Κυρά Βασιλική), żony Alipaszy. Podczas powstania walczył na czele oddziału Epirotów i brał udział w Wyjściu z Mesolongi.

Kolokotronis – Joanis (**Jeneos**) Kolokotronis (Ιωάννης Γενναίος Κολοκοτρώνης, ok. 1806–1868), młodszy brat Panosa, dla swej odwagi przezwany Jeneosem – Walecznym. Służył jako adiutant króla Otona I; w 1862 r. był premierem Grecji. Teodor Kolokotronis, oprócz Panosa i Joanisa miał jeszcze dwóch synów: Konstandinosa (Kolinosa) i w wieku 63 lat Panosa II.

Kolokotronis – **Panos** Kolokotronis (Πάνος Κολοκοτρώνης, 1798/1800–1824) najstarszy syn Teodora Kolokotronisa; brał udział w zdobyciu Tripolitsy, bitwie pod Waltetsi i pod Derwenakiami. Mianowany komendantem twierdzy w Naplionie. Zginął w bratobójczej utarczce z siłami "rządowymi" w końcu 1824 r.

Kolokotronis – **Teodoros** Kolokotronis (Θεόδωρος Κολοκοτρώνης, 1770–1843), zwany „Starcem z Morei”, należał do najwybitniejszych przywódców powstania greckiego 1821. Zdobywca stolicy Peloponezu, Tripolitsy, zwycięzca Dramalisa pod Derwenakia i przeciwnik egipskich wojsk Ibrahima Paszy, odegrał decydującą rolę w wyzwoleniu Peloponezu. Jako jeden z przywódców obozu "wojskowych" odmówił posłuszeństwa rządowi, został wraz z kilkunastu zwolennikami uwięziony i osadzony w więzieniu na Idrze. Zwolniony wkrótce potem i znowu mianowany głównodowodzącym (αρχιστρατηγός), zaczął wojnę podjazdową z korpusem Ibrahima. Po powstaniu jako członek stronnictwa prorosyjskiego (napiści) poparł Joanisa Kapodistriasa, a po jego zabójstwie wybór Otona I. Przeciwstawił się jednak rządowi Regencji (Bawarokracja) i w czerwcu 1834 r. został wraz z Dimitrisem Plaputą oskarżony o zdradę stanu i skazany na śmierć. Dwoch sędziów, Anastazjos Polizoidis i Jorgos Tertsetis odmówili podpisania wyroku. Stracenie słynnego bohatera powstania wywołałoby jednak międzynarodowy skandal. Ułaskawiono go w 1834 r. J. Tertsetis skłonił go do podyktowania mu swoich wspomnień. Są one, obok pamiętników Makrijanisa i Kasomulisa, najcenniejszym źródłem historycznym dla tych lat.

Koletis – Joanis Koletis (Ιωάννης Κωλέττης, Epir 1773–1847), wołoskiego pochodzenia polityk czasów powstania, lekarz osobisty syna Alipaszy Muchtara; filik; przywódca stronnictwa profrancuskiego; w czasie wojny domowej jako przedstawiciel rządu Kunduriotisa zorganizował karną ekspedycję wojskową przeciw Moraitom. Miał opinię zręcznego lecz pozbawionego skrupułów intryganta (przypisuje mu się podżeganie do zabójstwa Andrutsosa i niedopuszczenie do związku Dimitrisa Ipsilandisa z Manto Mawrojenus). Po powstaniu sprawował m.in. funkcję ministra Marynarki i Obrony, ambasadora we Francji; w 1844 r. został premierem Grecji i wygłosił w Parlamencie mowę, którą zainicjował Wielką Ideę – zadanie wyzwolenia spod jarzma osmańskiego wszystkich zniewolonych braci – stanowiącą jądro polityki zagranicznej Grecji przez następne niemal sto lat.

Koliopulos – Dimitris Koliopulos Plaputas (Δημήτρης Κολλιόπουλος Πλαπούτας, Palumba w Arkadii, 1786–1864), potomek kleftów (rodem z Epiru), filik; uczestnik m.in. walk pod Tripolitsą, Akrokoryntem, Waltetsi i Maniaki, związany z Kolokotronisem i Dzawelasem. Po powstaniu sprzeciwiał się Regencji bawarskiej, został wraz z Kolokotronisem oskarżony o zdradę w 1834 i uwięziony w twierdzy Palamidi, obaj zostali skazani na karę śmierci i ułaskawieni w 1835. Deputowany do parlamentu i senator.

Kondostawlos (Constavolo) – Aleksandros Kondostawlos (Αλέξανδρος Κοντόσταυλος, 1789–1865), bankier i polityk rodem z Chios; przedstawiciel Londyńskiego Komitetu Filhelleńskiego; pełnomocnik rządu greckiego do negocjowania zakupu dwóch fregat w Nowym Yorku.

Kopanitsas (Kopannizza) – Anagnostis Kopanitsas (Αναγνώστης Κοπανίτσας, 1755–1838/39), uczestnik powstania rodem z Lakonii; filik; deputowany do III Zgromadzenia.

Korais (Coray) – Adamantios Korais (1748–1833), pochodzący ze Smirny, wykształcony w Montpellier lekarz, osiadły w Paryżu, najwybitniejszy znawca języka greckiego swoich czasów; myśliciel i wizjoner, który podjął zadanie "oświecenia" rodaków, uważając, że jedynie edukacja pozwoli im nie tylko na zdobycie, lecz przede wszystkim na utrzymanie zdobytej wolności i stworzenie demokratycznego republikańskiego państwa. Wydawał (niestrudzenie zabiegając o fundusze na ten cel) starannie wybrane i opatrzone komentarzami dzieła autorów starogreckich dla młodzieży szkolnej (m.in. pierwsze księgi "Iliady"; traktaty Plutarcha, itp.), zachęcał do otwierania nowoczesnie nauczających szkół na ziemiach greckich, które często własnym kosztem pomagał wyposażać, oraz starał się "oczyścić" (uczesać) potoczną mowę romejską i podnieść ją do poziomu języków oświeconej Europy – reforma, która realizowana potem przez jego zwolenników i uczniów skończyła się powstaniem sztucznego języka "uczonego", katarewusy.

Kriezis (Krietzi) – Andonios Kriezis (Αντώνιος Κριεζής, 1796–1865), rodem z Idry, uczestnik wielu bitew morskich, m.in. wraz z Kanarisem próbował podpalić flotę egipską w porcie Aleksandrii. Po powstaniu pełnił funkcję m.in. ministra marynarki i dwukrotnie premiera Grecji.

Kriezotis (Grizzotti) – Nikolaos Kriezotis (Νικόλαος Κριεζώτης, 1785–1853), przywódca powstańców na Ewwi (stgr. Eubeja), walczył m.in. w pierwszym oblężeniu Misolongi, pod Karaiskakisem w Atenach i w ostatniej bitwie powstania pod Petrą w 1828.

Krug – Wilhelm Traugott Krug (1770–1842), filozof kantysta, od 1809 profesor w Lipsku, zwolennik wolności myśli także w religii i polityce oraz emancypacji Żydów, filhellen.

Kunduriotis (Conduriotti) – Jeorjos Kunduriotis (Γεώργιος Κουντουριώτης, Idra 1782–1858), brat Lazarosa, armator i polityk; uczestnik powstania i przewodniczący Egzekutywy (1824–1826); za rządów Joanisa Kapodistriasa członek Panelinionu, premier Grecji w 1848 r.

Kunduriotis – (Kundurioti) – Lazaros Kunduriotis (Λάζαρος Κουντουριώτης, 1769–1852), potomek albańskiej rodziny, osiadłej na Idrze, bogaty i wpływowy armator; podobnie jak jego brat Jeorjos, oddał niemal cały majątek na potrzeby powstania; deputowany do zgromadzenia z Idry w początkach powstania; wybrany na

członka Komitetu Wykonawczego (Egzekutywy) w styczniu 1824 r., przeciwnik polityczny Kolokotronisa. Zwolennik stronnictwa profrancuskiego.

L

Labord – Louis-Joseph-Alexandre, hrabia de Laborde (1773–1842), dyplomata, podróżnik i archeolog; członek Paryskiego Komitetu Filhelleńskiego; wraz z synem (Léon Emmanuel, markiz de Laborde, 1807–1869), także politykiem, archeologiem i utalentowanym rysownikiem, odbył czteroletnią podróż po Italii, Grecji, Azji Mniejszej, Palestynie i Egipcie (1824–1828). Léon de Laborde jest m.in. autorem dwutomowej książki: *Athènes aux XVe, XVIe et XVIIe siècles*, Paris 1854.

Langeron de – Louis Alexandre Andrault hrabia de Langeron (1763–1831) – generał rosyjski pochodzenia francuskiego; walczył po stronie amerykańskiej podczas wojny o niepodległość. Od 1790 w służbie rosyjskiej. Brał udział m.in. w wojnach rosyjsko-tureckich oraz napoleońskich, gdzie wielokrotnie się odznaczył. W 1815 został chersońskim gubernatorem wojennym i naczelnikiem Odessy, a także generał-gubernatorem Noworosji i Besarabii.

Lallemand – François Antoine Lallemand (1774–1839), generał napoleoński; po ostatecznej klęsce Napoleona wyjechał do Stanów Zjednoczonych, gdzie próbował stworzyć kolonię w Teksasie dla weteranów napoleońskich pod nazwą Champ d'Asile, ponoć początkowo także z zamiarem odbicia Napoleona ze Świętej Heleny. Wrócił do Francji dopiero w 1830 r. i w 1837 został gubernatorem Korsyki.

Lally-Tollendal de – Trophime Gérard de Lally, markiz de Lally-Tollendal (1751–1830), polityk i pisarz francuski

Leopold, książę Sasko-Koburgski – Leopold Jerzy Krystian Fryderyk, książę Saxe-Coburg-Saalfeld (1790–1865), król Belgów od 1831 r.; mąż Charlotty Hanowerskiej, księżniczki Walii (zm. 1817), wuj królowej Wiktorii i stryj jej męża Alberta. Odmówił przyjęcia tronu greckiego, ofiarowanego mu oficjalnie na mocy Protokołu Londyńskiego (1830).

Livron – Pierre Gaston Henri de Livron (1770–1831), uczestnik wojen napoleońskich, m.in. aide-de-camp Murata; generał; od 1820 w służbie Muhammada Alego.

Londonderry, margr. – Robert Stewart, markiz of Londonderry, Lord Castlereagh (1769–1822), polityk, przewodniczący Izby Gmin i sekretarz stanu (minister spraw zagranicznych) Wielkiej Brytanii do chwili samobójczej śmierci w sierpniu 1822 r.

Logotetis (Logotheti) – Likurgos Logotetis (Λυκούργος Λογοθέτης, 1772–1850), właśc. Jeorgos Paplomatas, syn zamożnego kupca, wykształcony w Konstantynopolu; w służbie hospodara Wołoszczyzny; filik; przywódca powstania na Samos; samowolny dowódca wyprawy na Chios, zakończonej klęską, rzezią mieszkańców i spustoszeniem wyspy. Gdy w 1833 r. Samos jako autonomiczne księstwo powróciło pod władzę sułtana, wyjechał do Grecji, gdzie doszedł do godności senatora.

Londos (Londo) Anastazy – Anastasios Londos (Αναστάσιος Λόντος, 1791–1856), potomek wpływowej rodziny Achai, brat Andreeasa; polityk; na wieść o powstaniu przerwał studia medyczne w Pizie i dołączył do powstania; deputowany do Zgromadzeń narodowych; w 1835 został burmistrzem Egion; w 1855 pełnił urząd ministra sprawiedliwości w rządzie Mawrokordatosa, a w 1856 ministra spraw zagranicznych.

Londos (Londo) – Andreas Londos (Ανδρέας Λόντος, 1786–1846), zamożny kodżambasza peloponeski (prymat); dowódca wojskowy i polityk z czasów powstania; podczas wojny domowej poparł ostatecznie stronnictwo przeciwne Koletisowi; brał udział w wypadkach wrześnieowych 1843 (syntagmatysta).

Londos – Nikolaos Londos (Νικόλαος Λόντος, 1770–1824), członek wpływowej gałęzi rodziny Londosów z Patras, filik; w powstaniu walczył m.in. podczas oblężenia Patr; deputowany do II Zgromadzenia Narodowego w Astros.

Luriotis – Andreas Luriotis (Ανδρέας Λουριώτης, 1789–1854), Epirota, filik, wykształcony w Niemczech i Francji w dziedzinie ekonomii, pełnomocnik rządu greckiego negocjujący warunki pożyczki w Londynie.

Lützow, hr. – Rudolf von Lützow (1780–1858), dyplomata austriacki, poseł w Niemczech, Danii, Turcji (w latach 1818–1823) i Piemencie.

M

Mahmud II – syn sułtana Abdurrahmida I; panował w latach 1808–1839. Przeprowadził szereg reform: m.in. zlikwidowanie korpusu janczarów (1826), zniesienie systemu timarów; organizacja administracji państwowej na wzór europejski; stworzenie pierwszych świeckich szkół. Za jego panowania Serbia uzyskała autonomię (1815), powstało w wyniku powstania niepodległe państwo greckie (1830), a wojna z dawnym wasalem, wicekrólem Egiptu, Muhammadem Ali, skończyła się oddaniem mu we władanie Syrii, Jordanii, Palestyny i Cylicji.

Maitland – Sir Thomas Maitland (1760–1824) – brytyjski wojskowy, gubernator kolonialny Cejlonu, w latach 1815–1823 wysoki komisarz Wysp Jońskich, wówczas protektoratu brytyjskiego, gdzie jednak jego autokratyczne rządy i surowość zyskały mu miano mishellena, w przeciwieństwie do jego następcy sir Fredericka Adama, wysokiego komisarza w latach 1824–1832.

Makris (Demetry Makry) – Dimitrios Makris (Δημήτριος Μακρής, 1772–1841), kleft i filik; wsławił się zwłaszcza obroną Mesolongi podczas 3. oblężenia, podczas Wyjścia prowadząc jedną z trzech kolumn; walczył potem u boku Karaiskakisa.

Mawrojenus – Mando Mawrojenus (Μαντώ Μαυρογένους, Triest 1796– Poros 1840), córka bogatego kupca i filika Nikolaosa, rodem z Mikonos, wykształcona i mówiąca kilku językami; wyposażyła własnym sumptem dwa okręty i sama brała udział w działaniach zbrojnych; wspierała powstańców na Samos i na Morei; wzięła udział w bitwie o Karistos (Ewria) na czele 6 własnych okrętów i 16 kompanii po 50 zbrojnych. Na potrzeby powstania wydała cały swój ogromny majątek. W 1823 opublikowała List do paryskich kobiet z prośbą o wsparcie sprawy Greków. W Nafplionie zaręczyła się z Dimitrisem Ipsilandisem, jednak na skutek intryg Koletisa związek się rozpadł i Mando wróciła na Mikonos. Kapodistrias ofiarował jej dom w Nafplionie. Zmarła na Poros w 1848 r. w skrajnej biedzie.

Mawrokordatos (Maurocordato) – Aleksandros Mawrokordatos (Αλέξανδρος Μαυροκορδάτος, Konstantynopol 1791–Egina 1865); fanariota wykształcony na Zachodzie; spowinowacony z wieloma wpływowymi rodami, filik; w początkach powstania przybył do Mesolongi, potem na Moreę (związał się z przeciwnikami politycznymi Ipsilandisa i Kolokotronisa). Przewodniczył Zgromadzeniu Grecji Zachodniej i został szefem lokalnego rządu; kierował obradami I Zgromadzenia Narodowego w Epidawros i został przewodniczącym Egzekutywy (1822). Uczestniczył jako jeden z dowódców w zakończonej klęską bitwie pod Peta i potem w pomyslniej obronie Mesolongi (I oblężenie). Zgromadzenie Narodowe w Astros mianowało go ministrem spraw zagranicznych (władął siedmioma językami) w rządzie Petrobeja, ale wybuch wojny domowej zmusił go do ucieczki na Idrę. Przywódca stronnictwa pro-angielskiego, przyjmował Byrona w Mesolongi. Gdy korpus egipski Ibrahima paszy wkroczył na Moreę, Mawrokordatos wziął udział w obronie Navarino, gdzie omal nie zginął podczas klęski Greków pod Sfakteriami. Znalazł się w opozycji wobec rządów Kapodistriasa (bunt na Idrze), po jego zabójstwie, w początkach panowania Otona I pełnił funkcję ministra skarbu i premiera (1833); potem ambasadora, w różnych stolicach, w tym w Konstantynopolu (1841). Przeciwnik polityczny Koletisa. Czterokrotny premier Grecji (1833–1634; 1841; 1844; 1854).

Mawromichalis Dimitrios – (Δημήτριος Μαυρομιχάλης, 1809–1882), który długie lata spędził w Paryżu; był wojskowym, adiutantem króla Otona I; przez krótki czas pełnił funkcję ministra spraw wojskowych Grecji (1862–1863).

Mawromichalis Jerzy – Jeorjos Mawromichalis (Γεώργιος Μαυρομιχάλης, 1800–1831), syn Petrobeja; późniejszy zabójca Naczelnika (Kiwernity) państwa greckiego, Joanisa Kapodistriasa.

Mawromichalis Kiriakulis (Κυριακούλης Μαυρομιχάλης, 1765–1822), młodszy brat Petrobeja, zginął 4 lipca 1822 pod Spladza Fanariu, broniąc dostępu do Suli na czele 500 Maniotów.

Mawromichalis Petrobej (Petro Bei Mauromichali) – Petrobej Mawromichalis (Πετρόμπεης Μαυρομιχάλης, 1765–1848), przywódca Maniotów z rodziny o wielopokoleniowych tradycjach walk z Osmanami (dziad i ojciec brali udział w rewolcie Orłowów). Od 1814 r. bej Mani, w 1818 r. został członkiem Filiki Eteria; 17 marca podniósł sztandar powstania i zdobył Kalamatę 23 marca. Podczas powstania stracił dwóch synów. Został przewodniczącym Senatu Meseńskiego, potem Senatu Peloponeskiego, I Zgromadzenie Narodowe wybrało go na wiceprzewodniczącym Legislatywy (1822); był przewodniczącym kolejno Legislatywy i Egzekutywy w 1823 r. Na polu walki odznaczył się pod Tripolisą i Argos, a także w obronie Mesolongi. Z sukcesem obronił Mani przed atakami Ibrahima paszy. Sprzeciwił się obiorowi Kapodistriasa na Naczelnika państwa. W 1830 r. jego brat Dżanis podburzył Maniotów przeciw Kapodistrii, w następstwie czego Petrobej został aresztowany i uwięziony. Wówczas jego syn Jeorjos i brat Konstandinos zamordowali Kapodistriasa (1831). Za rządów Otona był senatorem.

Mehmed Ali Basza – Muhammad Ali pasza (Kawala 1769–1849 Kair), wicekról Egiptu w latach 1805–1849. Niemal udzielny władca Egiptu po pacyfikacji mameluków, przeprowadził szereg reform administracyjnych i społecznych (obrona fellahów) oraz zreorganizował armię i flotę, dążąc do stworzenia nowoczesnego państwa na wzór europejski (uprzemysłowienie, rozbudowa portów; monopol państwowy; monokultura bawełny). Wsparł Osmanów podczas powstania greckiego (ekspedycja Ibrahima paszy), lecz w 1831 najechał Syrię i dopiero wskutek interwencji Anglii i Francji zmuszony został do podpisania pokoju. Jego wielkomocarstwowe ambicje spełzły ostatecznie na niczym.

Mehmed-Selim Basza – Benderli Mehmed Selim Sirri pasza (1771–1831), pełnił urząd Wielkiego Wezyra do X 1828 r.

Metaksas (Metaxa) – Andreas Metaksas (Ανδρέας Ματαξάς, Kefalonia 1790–1860), potomek arystokratycznej rodziny bizantyńskiej osiadłej na Kiefalonii od XV w., filik, ruszył do powstania na czele 350 ziomków, walczył pod Lalas (miasteczkiem zamieszkanym wówczas przez albańskich muzułmanów), gdzie został ranny w obie ręce, co uniemożliwiło mu dalszy zbrojny udział w powstaniu (przezywano go "conte Lala"). W 1822 pełnił funkcję naczelnika policji, a w 1826 ministra Wojny. Zwolennik Kapodistriasa, był podczas jego rządów członkiem Panelinionu i organizował regularną armię. Za Regencji pełnił funkcję prefekta Lakonii, ale ze względu na zbyt liberalne poglądy został odsunięty od władzy i wygnany do Marsylii. Powrócił w 1839 i po śmierci Kolokotronisa objął przywództwo stronnictwa prorosyjskiego. Po Wypadkach Wrześniowych 1843 r. (walka o konstytucję) został premierem; przeprowadził wybory do I Zgromadzenia Narodowego. W 1850 wyjechał do Stambułu jako ambasador Grecji (do 1854).

Meyer – Johann Jakob Meyer (1798–1826), filhellen szwajcarski, lekarz i wydawca gazety w Mesolongi. Zginął wraz z rodziną podczas Wyjścia.

Miaulis Antoni – Andonios Miaulis (Αντώνιος Μιαούλης, 1800–1836), drugi syn Andreasa Miaulisa, walczył w powstaniu pod rozkazami ojca; autor *Συνοπτική ιστορία των υπέρ της ελευθερίας της Ελλάδος γενομένων ναυμαχιών δια των τριών νήσων Ύδρας, Σπετσών και Ψαρρών, εν όλω τω διαστήματι του ελληνικού αγώνος*, Ναύπλιο 1833.

Miaulis – Andreas Miaulis (Ανδρέας Μιαούλης, właśc. Wokos, Idra 1765–1835); kapitan statku handlowego wybrany dowódcą floty powstańczej; brał udział w wielu bitwach morskich; bronił Samos; w 1825 przerwał blokadę Mesolongi, dowożąc żywność i posiłki; złożył dowództwo floty greckiej w 1827 r. na rzecz oficera Royal Navy, Thomasa Cochrane' a. Zbuntował się przeciw rządowi Kapodistriasa i stronnictwa prorosyjskiego i w 1831 r. zajął kilka okrętów floty greckiej na Poros, które spalił.

Minciaki – Matwiej Minczaki, poseł rosyjski w Stambule w latach 1823–1827.

Miller – Jonathan Peckham Miller (1797–1847), abolicjonista i bojownik o prawa kobiet, ochotnik w powstaniu greckim od 1824 do 1827 r. (adoptował greckiego chłopca).

Monarchidis Anagnostis (Αναγνώστης Μοναρχίδης, 1777–?), członek zamożnej rodziny z Psar; deputowany do Zgromadzeń narodowych.

Moore – Sir Graham Moore (1764–1843), admirał brytyjski, od trzynastego roku życia na morzu; naczelny dowódca floty śródziemnomorskiej w latach 1820–1823.

Muchtar (Muchtachar) – Muchtar, syn Alipaszy; miał się zakochać w pięknej żonie greckiego kupca Frozynie, którą jego żona oskarżyła przed Alipaszą o cudzołóstwo. Ali kazał utopić w jeziorze Pamwotis Frozynę i 17 innych kobiet oskarżanych o zdradę.

Muruzis (Konstanty Morusi, Xże Murusi) – Konstandinos Muruzis (Κωνσταντίνος Μουρούζης, 1786–1821), fanariota, syn hospodara Wołoszczyzny i Mołdawii Aleksandra, filik; w czterdzieści dni po mianowaniu na Wielkiego Dragomana Porty został stracony (1821). Na Powązkach zachował się nagrobek księcia Jorgosa Muruzisa (Γεώργιος Μουρούζης, 1804–1831), oficera pułku huzarów gwardii carskiej, syna Dimitriosa i wnuka Konstandinosa (zob. T. Derda, A. Łajtar, *Epigrafik grecki na Powązkach. Epitafium księcia Georgiosa Muruzisa (1804–1831)*) (PDF).

Mustafa Basza Skutary – Mustafa pasza Bushatli (1797–1860), na poły niezależny namiestnik osmański albańskiego pochodzenia, ostatni pasza Skodry (1810–1831). W ataku na jego obóz pod Karpenisi zginął w 1823 r. Markos Botsaris.

N

Neale – sir Harry Burrard Neale, baronet (1765–1840); dowódca angielskiej floty śródziemnomorskiej w latach 1823–1826.

Negris – Aleksandros Negris (Αλέξανδρος Νέγρης), syn Aleksandrosa Negrisa (1784–1856), oficera rosyjskiego i wnuk polityka Teodora Negrisa; w wojsku greckim doszedł do rangi pułkownika (colonel), jednak w 1828 opuścił Grecję. Został później profesorem języka nowogreckiego na uniwersytecie w Harvardzie.

Negris – Konstandinos Negris (Κωνσταντίνος Νέγρης, ? – 1822), syn postelnika Wołoszczyzny Teodora, kaimakam Mołdawii i Wołoszczyzny, stryj Teodora Negrisa. Jego żona Eufrozyna (z d. Mawrojeni) działała na rzecz powstania przechowując w domu broń i organizując spotkania filików.

Negris – Teodoros Negris (Θεόδωρος Νέγρης, 1790–1824) – członek tymczasowych rządów w pierwszych latach powstania; potomek wpływowej rodziny fanariockiej, od 1818 filik, sekretarz Skarlatosa Kalimachisa, hospodara Mołdawii, mianowany przez Portę pełnomocnikiem tureckim w Paryżu. Na wieść o wybuchu powstania w tureckim przebraniu uszedł na Spetsy, gdzie omal go nie zlinczowano. (Turcy ścięli głowę jego ojcu, który pozostał w Stambule). Został pierwszym przewodniczącym Areopagu. Początkowo związany ze stronnictwem fanarioty Aleksandra Mawrokordatosa (politycznego przeciwnika Dimitriosa Ipsilandisa), potem przeszedł do obozu Kolokotroniejczyków i Odiseasa Andrutsosa.

Nikitas – Νικηταράς Τουρκοφάγος (Nikitaras Turkożerca, 1787–1849, właśc. Nikitas Stamatelopulos), Moraita, siostrzeniec Kolokotronisa, wsławił się w bitwie pod Derwenakia, w trakcie której zmienił ponoć pięciokrotnie zużyte szable (przydomek "turkożerca"). Jako jeden z nielicznych Nikitaras odmówił przyjęcia udziału w łupach, co jednak spowodowało, że po powstaniu popadł w biedę. Wraz z Kolokotronisem stanął w opozycji do rządów króla Otona I i został uwięziony. Zmarł w skrajnej nędzy w Pireusie.

Normann (Jenerał N.) – Karl von Normann-Ehrenfels (1784–1822), syn ministra królestwa Wirtembergii, weteran wojen napoleońskich; jako ochotnik udał się do Grecji w początkach 1822 r. uczestniczył w zakończonej klęską bitwie pod Petą (lipiec 1822) i zmarł z ran we wrześniu w Mesolongi.

Notaras (Notara) – Panutos Notaras (Πανούτσος Νοταράς, 1752–1849), potomek rodziny, sięgającej czasów bizantyńskich; uczestnik powstania Orłowów (1770), filik; m.in. deputowany do I Zgromadzenia Narodowego w Epidawros i członek komisji redagującej konstytucję tymczasową; wybrany wiceprzewodniczącym Legislatywy 9 X 1824; przewodniczący obrad III Zgromadzenia (1826).

Notaras – Joanis Notaras (Ιωάννης Νοταράς, 1805–1827), bratanek Panutsosa Notarasa, przewodniczącego Legislatywy w okresie od 11 X 1824 do 6 IV 1826 i siostrzeniec Andreasa Zaimisa. Odznaczył się podczas oblężenia Akrokoryntu, a po zdobyciu twierdzy został jej dowódcą. W pierwszej fazie wojny domowej przyłączył się do stronnictwa Andreasa Zaimisa; potem zwalczał siły rządowe Kunduriotisa. Na krótko uwięziony na przełomie 1824 i 1825 r., został zwolniony i kontynuował walkę przeciw Osmanom. Zginął w zakończonej klęską Greków bitwie pod Analatos w 1827 r.

Nyevelt – Hugo van Zuylen van Nijveelt (1781–1853), potomek historycznej rodziny, dyplomata i ambasador Królestwa Niderlandów w Konstantynopolu w latach 1825–1829.

O

Omer (Omar) – Omer Vrioni, pochodzenia albańskiego dowódca oddziałów Alipaszy; gdy Alipasza zbuntował się przeciw sułtanowi, Omer porozumiał się z dowódcą wojsk osmańskich Izmaelem paszą i przeszedł na jego stronę. W początkach powstania pokonał oddział Atanazego Diakosa, broniący mostu na Alamana, i kazał wbić na pal Diakosa. Jego armia została zmuszona do odwrotu pod hanem Grawii, którego bronił z garstką ludzi Odyseusz Andrutsos. Uczestniczył w nieudanym I oblężeniu Mesolongi, w wyniku tego niepowodzenia i konfliktu z Reszydem paszą (Kiutahim) został odwołany w 1824 r. i wysłany do Macedonii. Brał udział w wojnie rosyjsko-tureckiej 1828–1829.

Orlandos – Joanis Orlandos (Ιωάννης Ορλάνδος, 1770–1852), członek rodziny osiadłej na Spetsach, potem na Idrze; wybierany deputowanym z Idry na I, II i IV Zgromadzenia Narodowe; w 1823 r. przewodniczący Legislatywy; wraz z Andreasem Zaimisem i Andreasem Luriotisem posłował do Londynu, by wynegocjować pożyczkę brytyjską.

Orleanu książę – Ludwik Karol Orleański, książę Nemours 1814–1896), kandydat do tronu greckiego (1825) i belgijskiego (1831).

Orłow (Alexy Orłow) – Aleksiej Grigorjewicz Orłow (1737–1808), oficer armii carskiej; przyczynił się do zrzucenia z tronu cara Piotra III, co zapewniło mu wdzięczność Katarzyny II, wpływy na dworze i szybki awans; dowódca floty na Morzu Śródziemnym w wojnie rosyjsko-tureckiej (1768–1774). W wojnie tej brał też udział jego młodszy brat Fiodor, odznaczając się w bitwie pod Czesme.

Orłow (Grzegorz Orłow) – Grigory Grigorjewicz Orłow (1734–1783), brat Aleksieja, faworyt Katarzyny II (miał z nią syna Aleksieja, hrabiego Bobrinski).

Ottenfels – Franz Xaver von Ottenfels-Geschwind (1778–1851), ukończył studia orientalistyczne i podróżował po Oriencie; zastąpił Rudolfa von Lützw jako ambasador austriacki w Stambule (do 1832 r.).

P

Panurias Dimitrios (Δημήτριος Πανουργιάς, właśc. Dimitrios Ksiros (Δημήτριος Ξηρός), Dremisa 1754–1834), jako wyrostek brał udział w powstaniu Orłowów (1770) pod Lambrosem Katsonisem; potem dołączył do armatoliku ojca Odiseasa Andrutsosa; bywał kleftem i armatolem w służbie Alipaszy; w początkach powstania walczył pod Salonami (Amfisa); został też deputowanym tego miasta do Zgromadzenia Narodowego w Epidawros; w końcu 1822 przekazał dowództwo synowi.

* Wg legendy jego chrzestny, sądząc, że jest to dziewczynka, dał mu imię Panoria (Πανωραία – Przepiękna) i tak (z męską końcówką) zostało.

Papadiamandopulos – Joanis Papadiamandopulos (Ιωάννης Παπαδιαμαντόπουλος, Korynt 1766–Mesolongi 1826), zamożny kupiec peloponeski osiadły w Patras; oddał cały swój majątek na potrzeby powstania; brał udział w szturmie na twierdzę Patras; 26 marca 1821 podpisał jako "minister spraw zagranicznych Hellady" manifest do dworów państw europejskich. Wyprawił się na wyspy greckie i do Italii, wzywając do powstania i kupując broń i amunicję. W drodze powrotnej (koniec czerwca) ścigany przez okręty angielskie dopłynął wraz z ładunkiem do obozu w Patras. Zginął podczas "Wyjścia" z Mesolongi

Papaflesas (Gregoras) – Grigorios Dikieos Papaflesas (Γρηγόριος Δίκαιος Παπαφλέσσας, Messenia 1788–1825), mnich; od 1819 archimandryta; naraziwszy się władzom tureckich zbiegł na Heptanez; znalazł się w Konstantynopolu, gdzie studiował m.in. grekę; został przyjęty do Filiki Eteria pod pseudonimem Harmodios (nr 5). Od początku brał zbrojny udział w powstaniu; w 1823 został mianowany ministrem spraw wewnętrznych i naczelnikiem policji przez Mawrokordatosa; podczas wojny domowej opowiedział się za stroną rządową i wziął udział w wyprawie na Moreę przeciwko buntownikom. Gdy korpus Ibrahima paszy wylądował w Morei, Papaflesas (już wówczas powszechnie znany z rozwiązłego trybu życia i przywłaszczania pieniędzy publicznych) wydał pod Maniaki bitwę regularnym pułkom egipskim z oddziałem 3.000 źle uzbrojonych ludzi, z których większość go opuściła na początku bitwy. Zginął walcząc do końca, swoją odwagą wzbudziwszy ponoc podziw samego Ibrahima paszy.

Paswan Oglu – Osman Paswanoglu (1758–1807), osmański oficer rodem z Bośni w służbie wołoskiego hospodara Nikolaosa Mawrojenisa; przyjaciel Rigasa Fereosa; zbuntował się przeciw sułtanowi Selimowi III i próbował na ziemiach zdobytych przez zebraną przez siebie armię stworzyć niezależne państwo. Gdy Napoleon wszedł do Egiptu, sułtan został zmuszony do porozumienia się z nim i uznania za paszę Widynia.

Paulucci – Amilcare Ambrosio Paulucci, markiz delle Roncole (1773–1845), oficer marynarki w służbie francuskiej, potem austriackiej; w 1824 mianowany dowódcą floty austriackiej z bazą w Wenecji z zadaniem zwalczania piractwa i ochrony austriackich statków kupieckich.

Perrewos (Perrbaabos) – Christoforos Perrewos (Χριστόφορος Περραιβός, Pieria 1773–1863), filik, podczas studiów medycznych w Wiedniu zaprzyjaźnił się z Rigasem Fereosem i wraz z nim został aresztowany, lecz potem zwolniony; służył na Heptaniezie w rosyjskiej i francuskiej armii; podczas powstania m.in. walczył wraz z Suliotami, był w Mesolongi i brał udział w wielu kampaniach. Autor historii Suli i Pargi, biografii Rigasa Fereosa i obszernych pamiętników.

Perro, hrabia – Luigi Renato, hrabia Porro Lambertenghi (1789–1860), arystokrata i patriota włoski, skazany przez władze austriackie na śmierć; w grudniu 1824 udał się jako chotnik do Nafplionu i objął funkcję intendenta generalnego armii greckiej. W 1827 zapadł na tyfus i przewieziony został do Marsylii.

Petimezas (Petemesa) – zapewne Wasilis Petimezas (Βασίλειος Πετιμεζάς, 1785–1872), potomek armatolów, filik; miał wraz z Jermanosem i Andreasem Zaimisem być wśród pierwszych, którzy wzywali do powstania (25 marca?). Wielu członków rodziny brało udział w powstaniu.

Petimezas (Petimessa) – Konstandinos Petimezas (Κωνσταντίνος Πετιμεζάς, 1764–1824), członek wpływowej rodziny z Kalawrit, filik; uczestniczył w walkach o Tripolitę, pod Nafplionem i Patrami, stronnik Kolokotronisa.

Pisa – Vincenzo Pisa, hr. (ok. 1779 lub 1784– ok. 1837 lub 1840/41); karbonariusz neapolitański, zwany "cavaliere errante della liberta"; weteran spod Marengo; rewolucjonista-wygnaniec skazany na śmierć, walczył w Hiszpanii, potem w Grecji w randze pułkownika, ciężko ranny pod Akropolem. Zob. N. Terracciano, *Vincenzo Pisa, protagonista del Risorgimento italiano ed europeo*, "Nuovo Monitore Napoletano" 155 (2021) (dostęp: 12 XII 21).

Pouqueville – François Pouqueville (1770–1838), podróżnik, dyplomata, pisarz, historyk, z zawodu lekarz; w latach 1798–1801 więziony (po schwytaniu przez piratów) w Stambule, francuski konsul generalny w Epirze przy dworze Alipaszy, później do 1817 r. w Patras; autor *Voyage du jeune Anacharsis en Grèce*.

Pouqueville – Hugues, brat François, którego w r. 1817 zastąpił na stanowisku francuskiego konsula w Patras

R

Raffanel – Claude Denis Raffanel (1798–1827), filhellen i historyk; w latach 1818–1822 mieszkał w Smyrmie, współpracując z tamtejszym pismem "Spectateur Oriental". Wydawał sukcesywnie tomy *Histoire des événements de la Grèce* (1822), *Continuation des événements de la Grèce* (1824) oraz *Histoire complète des événements de la Grèce* (1825). W 1826 r. dołączył do oddziałów pułkownika Fabviera i brał udział w walkach o twierdzę ateńską – Akropolu, gdzie zginął w początkach 1827 r.

Rangos – Janakis Rangos (Γιαννάκης Ράγκος, 1790–1870), syn armatola w służbie Alipaszy, filik; znany z tego, że popierał najsilniejszych w danym czasie dowódców i polityków, m.in. po kolei: Dimitriosa Ipsilandisa, Mawrokordatosa czy Karaiskakisa, którego potem zwalczał. Odznaczył się w obronie Mesolongi w 1824 r.

Regnault de St Jean d' Angely – Auguste Regnaud de Saint-Jean d'Angély (1794–1870), oficer armii francuskiej; w 1825 wyjechał do Grecji, gdzie pod rozkazami Fabviera organizował grecką kawalerię. Później jako ochotnik dołączył do korpusu generała Maison (1828). W 1859 został marszałkiem Francji.

Reszyd Basza – Reşid Mehmed pasza (Kütahı), 1780–1836 (urodzony w Gruzji, ponoć syn greckiego popa), osmański dowódca wojskowy i Wielki Wezyr w latach 1829–1833.

Ribeaupierre – Aleksandr Iwanowicz Ribeaupierre (1781–1865), dyplomata i bankier.

Rigas (Rhigas z Walstinos) – Rigas [Fereos] Welestinlis (Ρήγας [Φεραίος] Βελεστινλής, 1757–1798), wolnomularz i myśliciel z Welestino w Tesalii, przedstawiciel Oświecenia greckiego, entuzjasta hasel rewolucji francuskiej, z zawodu kartograf; sekretarz hospodara Wołoszczyzny Nikolaosa Mawrojenisa; w Wiedniu wydawał greckojęzyczną gazetę (Εφημερίς), tworzył mapę federacyjnego państwa – Grecji i projekty konstytucji i Składu Zasad, rozwijając swoją wizję pan-bałkańskiej federacji wolnych ludów. W gwałtownych strofach *Hymnu Bojowego* (Θούριος) wzywał ludy bałkańskie do powstania i zjednoczenia się "pod Krzyżem". Uważany był także za autora greckiej Marsylianki, której pierwsze wersy przełożył i rozślawił Byron: "Sons of the Greeks, arise!". Aresztowany przez policję austriacką i wraz z kilkoma towarzyszami wydany Osmanom, został zamordowany w 1798 r., stając się pierwszym męczennikiem panteonu greckich bohaterów narodowych.

Rigny de – Marie Henri Daniel Gaultier, hrabia de Rigny (1782–1835), w 1823 dowódca francuskiej eskadry lewantyńskiej, zwalczającej piractwo; brał udział w bitwie pod Nawarino w 1827 r., dowodząc eskadrą francuską na okręcie LA SIRÈNE; pełnił funkcję ministra marynarki i spraw zagranicznych Francji.

Rizos Nerulos (Jahovakis Nizo) – Jakowakis Rizos Nerulos (Ιακωβάκης Ρίζος Νερουλός, 1778–1849), uczonec fanariota, pisarz i polityk; postelnik (minister) Wołoszczyzny (1812–1818) za rządów Joanisa Karadzasa, potem w Mołdawii za rządów Michaiła Sutsosa. W początkach powstania zbiegł najpierw do Pizy, potem w latach 1826–1827 przebywał w Genewie, gdzie opublikował *Cours de Littérature Grecque Moderne* (Genewa 1827) oraz *Histoire Moderne de la Grèce depuis la chute de l'Empire d'Orient* (Genewa 1828). Przyjechał do Grecji wraz z Kapodistriąsem jako jego minister spraw zagranicznych, jednak złożył dymisję i do polityki wrócił dopiero po śmierci Kapodistriasa. Był współtwórcą Uniwersytetu Ateńskiego i Ateńskiej Szkoły Archeologicznej. Zmarł w Konstantynopolu, gdzie pełnił funkcję ambasadora Grecji. Rozgłos (i skandal)

przyniosła mu opublikowana (bez jego wiedzy) w 1813 komedia *Κορακιστικά* (Krakanina), kaśliwa satyra na Koraisa i zwolenników jego "drogi środka", próby "oczyszczenia" języka romejskiego.

Riviere de, margr. – Charles François Riffardeau markiz (później diuk) de Rivière, 1765–1828), francuski wojskowy i dyplomata, w latach 1816–1820 ambasador Francji w Stambule.

Roche – Jenerał Roche – Henri Roche, wysłannik Paryskiego Komitetu Greckiego, ponoć z misją przekonania Greków, by ofiarowali koronę grecką Ludwikowi Karolowi Orleańskiemu, księciu de Nemours.

Rodgers – John Rodgers (1772–1838), oficer marynarki amerykańskiej, w której służył przez ponad 40 lat; dowódca amerykańskiej Flotyli Śródziemnomorskiej (Mediterranean Squadron) od IV 1825 do V 1827.

Ross – sir Patrick Ross (1778–1850), szkocki wojskowy; na wyspach Jońskich służył jako oficer 75 regimentu piechoty, komendant na Lefkadzie i Zante oraz na Korfu. Gubernatorem Wysp Jońskich (Lord High Commissioner) był w latach 1824–1832 sir Frederick Adam.

Rossarol – Giuseppe Maria Rosaroll-Scorza (Napoli 1775–Nafplio 1825), generał neapolitański i napoleoński; zmuszony do ucieczki z Włoch w 1820, przyłączył się do rewolucyjnych oddziałów hiszpańskich (1822–1823), a gdy te zostały rozbite przez armię francuską, pośpieszył do Grecji, zanim jednak zdążył wziąć czynny udział w powstaniu zmarł na tyfus.

Rufos (Reniselo Rufo) – Benizelos Rufos (Μπενιζέλος Ρούφος, 1795–1868), polityk; uczestnik powstania, potem dwukrotnie premier Grecji; po wygnaniu Otona I (1862) był jednym z trzech regentów.

S

Sachturis (Sachtury) – Jorgos Sachturis (Γεώργιος Σαχτούρης, 1783–1841), dowódca okrętów Idry; uczestnik bitew morskich m.in. pod Patras, u brzegów Spets, pod Samos i Jerondas. Jego własnym okrętem była brygantyna ATENA. Zachował się dziennik pokładowy, opisujący wydarzenia z lat 1824–1827, zob. Γεωργίου Σαχτούρη *Ιστορικά ημερολόγια του ναυτικού αγώνα του 1821*, εκδ. Σπ. Κουσουλίνος, εν Αθήναις 1890.

Santa Rosa – Annibale Santorre di Rossi de Pomarolo, hrabia Santarosa (1783–1825), oficer napoleoński, później w służbie Sabaudii i Sardynii; rewolucjonista piemontski i buntownik w ostatniej chwili ocalony spod szafotu; w 1824 przybył do Nafplionu, gdzie jednak rząd grecki powitał go chłodno w obawie, że przyjęcie tak osławionego buntownika może jeszcze bardziej zaszkodzić sprawie greckiej w oczach Świętego Przymierza. Pod pseudonimem Derossi towarzyszył Mawrokordatosowi do Nawarino. Zginął na wyspie Sfakteria (broniącej dostępu do portów Nawarino) w maju 1825 r.

Selim III, sułtan panujący w latach 1789–1807, który próbował zreorganizować administrację i armię na sposób europejski. Reformy te, zwane Nizam-ı Cedid (Nowy Porządek), spotkały się z oporem janczarów, którzy obalili Selima i wynieśli na tron jego bratanka Mustafę IV. Ten jednak po roku obalony został przez zwolenników reform, które kontynuował jego brat i następca Mahmud II. W 1826 r. Mahmud II rozwiązał ostatecznie korpus janczarów.

Seve de – Joseph Anthelme Sève, znany jako Soliman pasza (1788–1860), oficer napoleoński i kupiec; w służbie Muhammada Alego przeszedł na islam. Organizował regularne oddziały ćwiczone na sposób europejski.

Sisinis – Jeorjos Sisinis (Γεώργιος Σισίνης, 1769–1831), prokryt (notabl) rodem z Gastuni w Elidzie, od 1819 r. filik; odznaczył się w bitwach pod Patras, Lalas i Chlemutsi; uczestniczył w II Zgromadzeniu Narodowym w Astros i przewodniczył III w Trizinie oraz IV w Argos. Podczas wojny domowej opowiedział się za stronnictwem wojskowych i został wraz z synem Chrisandosem uwięziony na Idrze; za rządów Kapodistriasa członek Panelinionu.

Sisinis – Chrisandis Sisinis (Χρύσανθος Σισίνης, zm. 1845), syn Jeorjosa Sisinisa, uczestnik powstania i stronnik Kolokotronisa; w późniejszych latach wielokrotny deputowany do parlamentu.

Skurtis – Kiriakos Skurtis (Κυριάκος Σκούρτης), kapitan rodem z Idry, zaczynał swoją karierę w służbie tureckiej; odznaczył się w początkach powstania w kilku operacjach morskich; w wojnie domowej opowiedział się po stronie rządu Jorgosa Kunduriotisa i czynnie zwalczał jego przeciwników. Gdy w 1825 r. korpus Ibrahima paszy wylądował na Morei, Kunduriotis, w uznaniu jego lojalności, mianował go głównodowodzącym sił lądowych, co spotkało się z protestami niemal wszystkich doświadczonych dowódców. Poniósł katastrofalną klęskę w bitwie pod Kremidi (IV 1825). Przyspieszyło to zwolnienie z więzienia Teodora Kolokotronisa, który przejął dowództwo.

Spaniolakis – Jeorjos Spaniolakis (Γεώργιος Σπανιολάκης), członek komisji sprawdzającej wydatkowanie pożyczki angielskiej, oskarżył pełnomocników greckich w Londynie Luriotisa i Orlandosa o rozrzutność i złe zarządzanie drugą pożyczką; przewodniczący Legislatywy

Spencer – sir Robert Cavendish Spencer (1791–1830), oficer Royal Navy, w latach 1823–1826 kapitan 46. działowej fregaty HMS NAIAD (zwodowanej w 1797; rozebranej dopiero po 101 latach służby w 1898).

Spiliadis – Nikolaos Spiliadis (Νικόλαος Σπηλιάδης, 1785–1862), filik, deputowany do Zgromadzeń Narodowych; w połowie roku 1823 przejął po Mawrokordatosie obowiązki sekretarza generalnego Egzekutywy. Autor cennych wspomnień z lat 1821–1843 (dostępne on-line).

Stanhope – Leicester Stanhope, od 1851 earl of Harrington (1784–1862), wojskowy brytyjski, weteran wojen z Maratami; wraz z Byronem (z którym jednak jego relacje z czasem się pogorszyły) poświęcił się sprawie

Greków. Autor *A Sketch of the History and Influence of the Press in British India and Greece, in 1823 and 1824* (1825).

Staikos (Jannachi) – Janakis Staikos (Γιαννάκης Στάικος), z rodziny wpływowych proestów Wlochu (Rumeli); na czele oddziału zebranych przez siebie ludzi brał udział w obronie Mesolongi i historycznym Wyjściu (1826). Wsławił się kłótnią o przywództwo z potomkiem armatolów Aleksakisem Wlachopulosem.

Staikos – Staikos Staikopoulos (Στάικος Σταικόπουλος, 1799–1835), filik; wsławiony zdobyciem twierdzy Palamidi w Nafplionie i udziałem w oblężeniu Akrokoryntu; jeden z pierwszych, którzy stawili czoło korpusowi Ibrahima paszy.

Strangford Lord – Percy C.S. Smythe, wicehrabia Strangford (1780–1855) – Irlandczyk w dyplomatycznej służbie brytyjskiej: ambasador Wielkiej Brytanii w Portugalii, Szwecji, Turcji (1820–1824) i Rosji (1825–1826).

Straford Canning – Stratford Canning, wicehrabia Stratford de Redcliffe (1786–1880), dyplomata brytyjski, kuzyn George'a Canninga, długoletni ambasador w Stambule (1825–1828 i 1842–1858).

Sturdza – Alexander Stourdza (1791–1854), rosyjski dyplomata, potomek wpływowej w księstwach naddunajskich rodziny Sturdza, przez matkę Sultanę Muruzi, spokrewniony z rodami fanariockich Greków. Jego siostra Roksandra (1786–1844), filantropka i pisarka, poślubiła grafa Alberta Kajetana Edlinga (1771–1841), ministra Księstwa Saksonii-Weimaru-Eisenach.

Sturdza – Jan (Ioan Sandu Stourdza, zm. 1828 lub 1842), potomek miejscowej potężnej rodziny bojarów, pierwszy, nie pochodzący z rodzin fanariockich, gospodar Mołdawii w latach 1822–1828; podczas wojny turecko-rosyjskiej (1828) dostał się do niewoli rosyjskiej.

Sturnaras (Stourmaris) – Nikolaos Sturnaras vel Sturnaris (Νικόλαος Στουρνάρας/Στουρνάρης, 1778–1826), armatol z okolic Trikal, filik; walczył w bitwie pod Peta i u boku Karaiskakisa, zginął podczas "Wyjścia" z Mesolongi w 1826 r.

Sutsos (Suzzo) – Aleksandros Sutsos (Αλέξανδρος Σούτσος, 1758–1821); potomek rodziny fanariockiej, syn Mikołaja, dragomana Porty, gospodar Mołdawii i Wołoszczyzny (1802, 1806, 1818–1821).

Sutsos (Michał Suzzo) – Michail Sutsos (Μιχαήλ Σούτσος, 1778/84–1864), potomek wpływowej rodziny fanariockiej, wnuk gospodarza Wołoszczyzny i Mołdawii, Michaila Sutsosa, sekretarz Wielkiego Dragomana Porty Joanisa Karadzasa, później Wielki Dragoman, w 1819 mianowany hospodarem Mołdawii. Współpracował z Ipsilandisem, a po jego klęsce, usiłował przez Austrię przedostać się do Szwajcarii, lecz aresztowany spędził 4 lata w więzieniu. Po uwolnieniu osiadł w Genewie. Był jednym z kandydatów na naczelnika nowopowstającego państwa greckiego, którym ostatecznie został Joanis Kapodistrias. Do 1839 r. był ambasadorem Grecji w Paryżu, Rosji, Szwecji i Danii.

T

Tiersch – Friedrich Wilhelm Tiersch (1784–1860) – uczony klasyk i wybitny reformator systemu edukacji (praeceptor Bavariae), gorący filhellen; autor m.in. relacji z pobytu w Grecji (*De l' état actuel de la Grèce et des moyens d' arriver à sa restauration*, 1833).

Tombazis (Tombazy) – Emanuil [Manolis] Tombazis (Εμμανουήλ Τομπάζης, Idra 1784–1831), kapitan szkunera TERPSYCHORA, który odznaczył się w walkach pod rozkazami Miaulisa i Kanarisa; w 1823 jako harmosta miał wszcząć powstanie na Krecie; po początkowych sukcesach musiał jednak wycofać się wobec przeważających sił korpusu turecko-egipskiego Husseina Baszy.

Tombazis (Tombazes) – Jakowos Tombazis (Γάκωβος Τομπάζης, 1782–1829), potomek rodziny armatorów hydriockich, brat Emanuila, także uczestnika powstania; od 1818 r. filik, mianowany pierwszym dowódcą floty Hydriotów na okęcie flagowym TEMISTOKLES; podobno jako pierwszy zastosował brandery do walki z tureckimi okrętami liniowymi. Dobrowolnie zrzekł się dowództwa na rzecz Andreeasa Miaulisa w 1822 r.

Trelawny – Edward John Trelawn/e/y (1792–1881), pisarz i awanturnik, przyjaciel Shelleya i Byrona, z którym pojechał do Grecji; po śmierci Byrona przyłączył się do Odiseasa Andrutsosa, którego siostrę Tarsitę (wówczas trzynastoletnią) poślubił. Rozwiódł się z nią jednak po czterech latach i wyjechał z Grecji.

Tricon (Trikon) – Charles Tricon (zm. 1826), kupiec i nauczyciel, pierwszy właściciel i redaktor "Le spectateur Oriental".

Trikupis – Spiridon Trikupis (Σπυρίδων Τρικούπης, 1788–1873), potomek wpływowej rodziny prymatów Mesolongi, uczony i polityk; wykształcony w Paryżu i Londynie, był przez jakiś czas sekretarzem hrabiego Guilforda, gubernatora Wysp Jońskich; członek rządu greckiego w 1826 r. i deputowany do Zgromadzenia w Trizinie w 1827. Pierwszy premier Grecji Nowożytnej (1833) i ambasador. Na pogrzebie Lorda Byrona wygłosił mowę, tłumaczoną na wiele języków. Autor *Ιστορία της Ελληνικής Επαναστάσεως* (Historia Powstania Greckiego, Londyn 1853–1857). Jego syn Charilaos Trikupis był wielokrotnym premierem Grecji.

Tsamados (Czamodes) – Anastazjos Tsamados (Αναστάσιος Τσαμαδός, 1774–1825), kapitan własnego brygu ARES i dowódca eskadry morskiej pod Miaulisem; walczył m.in. pod Chios i pod Patras. W kwietniu 1825 zszedł z swojego okrętu w Neokastro na naradę z Anagnostaraszem i innymi członkami rządu i wraz z Anagnostaraszem zginął podczas ataku wojsk Ibrahima paszy na fort na wyspie Sfakterie, gdzie przebywali. Po śmierci Tsamadosa jego załoga pod dowództwem zastępcy Nikolaosa Wotsisa przebiła się z powrotem na bryg (na którym schronił się też Aleksandros Mawrokordatos) i w brawurowym rejsie przez rządy egipskich okrętów

wojennych (34 jednostki) pod ostrzałem z dział wypłynął na pełne morze. Galion z tego sławnego okrętu jest teraz w Muzeum Historycznym Aten.

Tsamados (Dzamados) – Dimitrios Tsamados (Δημήτριος Τσαμαδός), uczestnik powstania rodem z Idry; deputowany do III Zgromadzenia.

Tsongas (Zongos) – Jorgos Tsongas (Γιώργος Τσόγκας, ?–1839), dowódca powstańczy, wywodzący się z Sarakatsanów (pasterze nomadzi), kuzyn i protopalikar słynnego klefity Katsandonisa i jego brata Lepeniotisa; filik; brał udział w zdobyciu Wrachori i Wonitsy (bez twierdzy, którą załoga osmańska opuściła dopiero w 1829 r.); uczestniczył potem w obronie Mesolongi i odznaczył się zwłaszcza podczas pierwszego i trzeciego oblężenia Mesolongi.

Turner – William Turner (1792–1867), dyplomata brytyjski, urzędnik ambasady w Stambule w latach 1812–1816 i sekretarz w latach 1824–1829; autor m.in. *Journal of a Tour in the Levant*, London 1820.

V

Voutier (Veautier) – Olivier Voutier (1796–1877), oficer marynarki francuskiej i pisarz; przyłączył się do powstania już w jego początkach (1821) i zakończył swój udział w stopniu pułkownika armii greckiej; organizował jednostki artylerii. Wsławił się odkryciem posągu Wenus z Milo.

W

Waltinos (Jerzy Wattino) – Jorgos Waltinos (Γεώργιος Βαλτινός, 1775–1887), armatol z okolic Waltos, uczestnik powstania wraz z braćmi i kuzynami, przyjaciel Karaikakisa.

Walwis (Balbi) – być może Dimitrios Walwis (Δημήτριος Βάλβης, 1808–1892), potomek rodziny duchownych z Mesolongi; podczas oblężenia miasta znajdował się w nim wraz z rodziną i w ostatniej chwili uszedł do Kalamos, a stamtąd do Włoch, gdzie przebywał jego stryj Spiridon Walwis i starszy brat Zinowios (1800–1886). Obaj bracia pełnili później przez krótki czas funkcję premierów Grecji; Zinowios w latach 1863 i 1864; Dimitrios w 1886.

Wamwas (Vamba) – Neofitos Wamwas (Νεόφυτος Βάμβας, Chios 1776–1855), uczony duchowny; uczeń i przyjaciel Koraisa; wykształcony w Paryżu, nauczał w słynnej szkole na Chios, w Akademii Jońskie; w gimnazjum na Siros i (jako jeden z pierwszych profesorów) od 1837 r. na Uniwersytecie Ateńskim (filozofia i retoryka). Przełożył Biblię na potoczny język nowogrecki, co spotkało się z silnym sprzeciwem hierarchów kościelnych.

Warnakiotis (Vernachiotti) – Jorgos Warnakiotis (Γεώργιος Βαρνακιώτης, 1778–1842), Akarnańczyk z rodziny armatolów; od początku brał udział w powstaniu i przez jakiś czas był nawet dowódcą naczelnym Grecji Zachodniej; jego rokowania (zmawianie się) z Turkami wzbudziły podejrzenia i oskarżenia o zdradę, z którymi długie lata bezskutecznie walczył (zob. IX oda Andreasa Kalwosa *Na zdrajcę*).

Warwakis (Varraki) – Joanis Warwakis (Ιωάννης Βαρβάκης, 1745–1825), bogaty kupiec rodem z Psar; wspomagający finansowo wspólnoty greckie w Rosji; pomógł wyposażać oddział Ipsilandisa, wykupywał z niewoli tureckiej rodaków; nade wszystko zaś wspomagał rodzinną wyspę. Legował w testamencie środki na założenie szkoły – Βαρβάκειον Λύκειον, dziś Βαρβάκειος Σχολή w Atenach.

Wasington – William Townshend Washington (1802–1827), daleki kuzyn prezydenta George'a Washingtona, oficer armii amerykańskiej; w 1825 wyjechał do Grecji sponsorowany przez Bostoński Komitet Filhelleński, jednak znalazł się z nim w konflikcie, gdy poparł projekt generała Roche'a osadzenia na tronie przyszłej Grecji kandydata francuskiego. Zginął pod Palamidi w Nafplionie w 1827 r.

Wasos (Vassos) **Mawrowuniotis** (Βάσος Μαθροβουνιώτης [Braievič], ok. 1790/97–1847), powstaniec rodem z Czarnogóry, walczył u bogu swego "brata krwi" Kriezotisa; podczas wojny domowej opowiedział się po stronie sił rządowych; jeden z niewielu dowódców greckich, którzy nie ponieśli klęski w potyczkach z wojskami egipskimi; po powstaniu m.in. adiutant króla Otona I. Obaj jego synowie dosłużyli się rangi generała armii greckiej.

Weikos (Lambro Veiko) – Lambros Weikos Zorbas (Λάμπρος Βέικος Ζορμπάς, zm. 1827), przywódca fary suliockiej; brał m.in. udział w obronie Mesolongi podczas 3. oblężenia; zginął pod Analatos.

Weli pasza (Veli) – (ok. 1771–1822), syn Alipaszy, dowódca osmański, sandżakbej Trikal; walczył przeciw Suliotom; w 1806 ruszył przeciw Republice Siedmiu Wysp, zdobył Wonitę, Prewezę i Butrint.

Wladimiresku (Wladismikoe) – Tudor (Teodor) Vladimirescu (ok. 1780–1821); chłopskiego pochodzenia oficer armii rosyjskiej, przywódca powstania na Wołoszczyźnie o wydźwięku antyfeudalnym (przeciwko fanariotom i bojarom) raczej niż antytureckim; początkowo współpracował z tajnym stowarzyszeniem greckim Filiki Eteria, jednak wkrótce, gdy listy świadczące o jego próbach porozumienia się z Turkami wpadły w ręce Ipsilandisa, poróżnił się z Grekami. Ostatecznie wydany Ipsilandisowi przez własnych zbuntowanych oficerów, został skazany na śmierć.

Wlachopulos – Aleksakis (Aleksios) Wlachopulos (Αλεξάκης (Αλέξιος) Βλαχόπουλος, 1787–1865), polityk i dowódca powstańczy; filik (w randze "apostoła"), na czele własnego oddziału walczył m.in. pod Petą, w Mesolongi i Wrachori; zwolennik Mawrokordatosa; w czasach późniejszych był senatorem i ministrem wojny w rządach Kapodistriasa i Otona I.

Wogorides (Vogorides) – Stefan (Stojko) Bogoridi (Στέφανος Βογορίδης, 1775/1780–1859), wysoki urzędnik osmański, bułgarskiego pochodzenia, spowinowacony z rodami fanariockich Greków, kaimakam Wołoszczyzny w 1821 r. i Mołdawii do 1822. Był potem dragomanem floty, kilka lat spędził na wygnaniu, lecz powrócił do łask sultana i został mianowany gubernatorem Samos (do 1850 r.); zob. Ch.M. Philliou, *Biography of an Empire: Governing Ottomans in an Age of Revolution*, Un. of California Press, Berkeley and Los Angeles, London 2011

Wrestenis – Teodoryt Wrestenis (Θεοδώρητος Βρεσθένης, 1787–1843), biskup Wresteni (Βρέσθυνα) w Lakonii; uczestnik z bronią w ręku powstania; m.in. przewodniczący Senatu Peloponeskiego, wiceprzewodniczący II Zgromadzenia Narodowego w Astros.

Wurwachis – Bourbaki – Dionizjos Wurwachis (Διονύσιος Βούρβαχης [Constantin Denis Bourbaki], 1787–1827), oficer armii napoleońskiej rodem z Krety (rodzina osiadła na Kiefalonii); w 1826 dołączył do powstania jako ochotnik i zginął w następstwie bitwy pod Kamatero w 1827 (wzięty do niewoli i ścięty przez Turków). Jego siostra Marietta poślubiła hrabiego heptanezyjskiego, polityka i dyplomata Andreeasa Metaksasa.

Z

Zaimis (Zaimi) – Andreas Zaimis (Ανδρέας Ζαίμης, 1791–1840), potomek rodziny notabli z Kalawrit, filik i uczestnik powstania; polityk; członek Senatu Peloponeskiego, deputowany do I Zgromadzenia Narodowego, członek Legislatywy; w pierwszej fazie wojny domowej opowiedział się po stronie nowych władz (rząd Kunduriotisa), w drugiej przeszedł do obozu Kolokotronisa; został jednak oblężony przez siły Rumeliotów i zmuszony do ucieczki na wyspy Jońskie. Powrócił, gdy Ibrahim pasza najechał Moreę i przez jakiś czas sprawował funkcję przewodniczącego Egzekutywy (1826). Był członkiem Panelinionu i senatorem.

Zambelios (Zampelios) – Joanis Zambelios (Ιωάννης Ζαμπέλιος, Lefkada 1787–1856), filik; poeta i dramaturg, z zawodu prawnik; własnym sumptem wyposażył oddział 850 powstańców ochotników i zasilął pieniędzmi Botsarisa, Andrutsosa i Karaiskakisa. Jako dramatopisarz debiutował tragedią *Timoleon* (jeden z pierwszych dramatów nowogreckich), graną w teatrze w Bukareszcie (1820). Autor 12 dramatów o tematyce mitologicznej (*Medea*, *Kodros*) lecz przede wszystkim współczesnej (*Rigas Welestinlis*, *Jorjos Kastriotis*, *Karaiskakis*, *Markos Botsaris*, *Odiseas Andrutsos*, *Joanis Kapodistrias*).